EKE HÍRLEVÉL

EKE 1994
EGYHÁZI KÖNYVTÁRAK EGYESÜLÉSE

1092 Budapest, Ráday utca 28. XIII. évfolyam 2016/3. sz.

KÖSZÖNTÉS AZ EGYHÁZI KÖNYVTÁRAK EGYESÜLÉSÉNEK SZARVASI VÁNDORGYŰLÉSÉN

Szarvas, 2016. június 27.

Az evangélikus könyvtári ágazat vezetőjeként szeretettel és tisztelettel köszöntöm vándorgyűlésünk résztvevőit. Talán méltatlanul, mert a vándorgyűlés megszervezésében semmi részem nincs, legföljebb annyi, hogy már tél óta érzékelhetem az előkészület fokozódó izgalmát. Most előbb a helyszínről, majd a vándorgyűlésről szeretnék – egyfajta prelúdiumként – néhány gondolatot megfogalmazni.

Tehát Szarvas: hasonló jellegű helyen még sohasem volt vándorgyűlésünk. Kalocsa is alföldi kisváros, de egyházi szempontból – s több más szempontból is – egészen más. Most egy déltiszántúli, protestáns hátterű településen vagyunk, amely több szempontból is hasonlít a Tiszántúl számos más kisvárosára Kunhegyestől – mondjuk – Battonyáig (ez utóbbi éppenséggel nem protestáns).

1820 körül Szarvas tizenegyezer lakosú népes mezőváros volt, lélekszámban éppen megfelelt az akkori Pápának, s Győrtől sem volt elérhetetlenül messze: tizenegyezer-tizenhatezer. Napjainkban a hosszú időn át hanyatló Pápa lélekszámban duplája, Győr pedig mintegy nyolcszorosa Szarvasnak. Nem a külsőségeken, a számokon ámuldozom, mert az okok talán nyilvánvalók; arra azonban jók a számok, hogy a stagnálás, vagy éppen a hanyatlás méreteiről némi fogalmat nyújtsanak. Szarvas Tessedik Sámuel életidejében természetes úton megháromszorozta, megnégyszerezte lélekszámát, s az akkori dinamikát jellemzi, hogy közben kivándorlás is volt, hiszen a 18. század közepén Nyíregyháza újraindításában a szarvasi kivándorlók jelentős szerepet játszottak. A békési öntéstalaj önmagában azonban kevés volt egy harmonikus, jómódú társadalom megteremtéséhez. A nagybirtok túlsúlya, a felvevőpiac és a tőke hiánya, valamint a relatív túlnépesedés nyomában Szarvason, és egész Békésben fokozatosan nőtt a paraszti mélyszegénység, s később ehhez járultak Trianon hatásai, a nemzetiségi létből fakadó egyes ellentmondások, majd az erőltetett kommunista modernizációs kísérlet, amely a gyönge vállalkozó és helyi

értelmiségi létet tette tönkre. Ma már talán el lehet mondani, hogy Tessedik Sámuel óvatos, jószándékú kísérlete lényegében eleve bukásra volt ítélve, mert a lényegi erőviszonyokon nem változtathatott. S e kesernyés megállapítással zárom e kis várostörténeti visszapillantást.

No, és az egyház? Az egykori dinamikát és buzgóságot méltón tükrözik a régi templomok. Itt Szarvason is, még inkább a megyeszékhelyen, Csabán. Nem a debreceni cívisek, hanem a tót atyafiak építették föl a mai országterület legnagyobb protestáns templomát. Később azonban az egyház – akár emberi gyöngeségből, akár kellő tapasztalat és erő hiányában – általában már nem tudta elérni az agrárproletariátust, s megjelent egy nem jóléti, hanem éppen a szegénységben gyökerező elvilágiasodás, materializmus. Eszmeileg kitűnő táptalaj a későbbi kommunista propaganda számára. Itt meg kell jegyezni, hogy Kelet-Magyarországnak a protestánsokénál archaikusabb tudatú római- s főleg görögkatolikus tömegeit ez a fajta elvilágiasodás kevésbé érintette. A szekularizáció azonban – még primitív szinten is – egyfajta szellemi-erkölcsi választás, amely előbb-utóbb mindenütt megjelenik. Tévút lehet éppen, de nem kell szégyellni. A Békés megyei tót evangélikusság esetében ez a szekularizáció furcsa, negatív kapcsolódást mutatott a nemzetiségi léttel s a hozzákötődő erősen

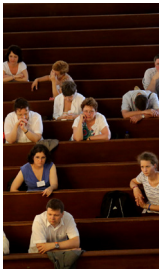

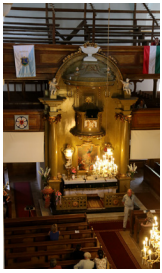

konzervatív vallásossággal. Így az is elhangzott, hogy az itteni szlovákok a nemzetiségi léttel együtt az evangélikus vallást is levetik. Mindenesetre Békés megye szekularizációja a népszámlálási adatok szerint élenjár a vidéki Magyarországon. Az evangélikus egyház pedig, amely 1949-ben még a megye legnagyobb egyháza volt, ugyane statisztikák alapján a harmadik helyre csúszott vissza; miközben Békés megyében nem zajlott érdemi bevándorlás, tehát nem állítható, hogy idegen tömegek érkezése borította föl a felekezeti arányokat. S ezzel már a jelennél tartok. Vigasztaló szavakat tudnék éppen mondani, de most annak nincs ideje és helye. Tárgyszerűen és prognózis nélkül akartam szólni helyszínünkről.

Vándorgyűlésünk részvevőinek azonban őszintén kívánom, hogy érezzék magukat otthon ebben a különös hangulatú régi iskolavárosban, amely – egyes vélemények szerint – mégis Magyarország legszebb helye. Mert ez is Szarvas. Legyen idejük barátkozni, eszmét cserélni, gondolkodni; sejtsék meg, érzékeljék a más szellemiségben, lelkiéletben rejlő lehetőségeket, erőforrásokat.

Hiszen az egyházi könyvtárak súlya, hatóköre – mint Európában mindenütt – Magyarországon is csökken. Nem vagyunk a középpontban és nem vagyunk húzóágazat. Nem szokták így mondani, de igaz: a Nagy Konstantin-i korszak az egyházi könyvtárak számára is véget ért, s nem pusztán jó vagy

rossz, hanem igen nagyszabású és igen ellentmondásos örökséget hagyva maga után. Az ilyen történelmi helyzet nem a versenyfutás, hanem az elmélyült gondolkodás időszaka lehetne, s az ilyen helyzetnek emberi-társadalmi oldalról nézve előnyei is volnának. Egyfelől igaz ugyan, hogy egy Don Quijote-lét nem vállalható és nem tartható fenn; másfelől azonban némi, Istentől adott ráció is elegendő ahhoz, hogy a Don Quijote-létet elkerüljük; hiszen – udvariaskodás és retorika ide vagy oda – valójában nem sokat vár tőlünk a világ, a társadalom. S jogunk volna kritikusan átgondolni, hogy amit vár, az nem félreértésből, régi beidegződésből fakad-e. Tudom, hogy a szűkös, embernyomorító helyzetekből gyakran természetesen fakad a napi robot; e szomorú tényen azonban egy vándorgyűlés aligha segít, sőt – balszerencsés esetben – inkább a depresszió, mint a megkönnyebbülés érzését hozza. Azonban, ha a helyünkről és a feladatunkról egyáltalán van fogalmunk, akkor kell, hogy maradjon időnk levegőt venni, egymásra figyelni, higgadtan, bekalkulálva és tiszteletben tartva az egyéni képességeket, fantáziát; s ügyelve arra, hogy amit nyújtunk, abban lehetőleg valóban a saját szempontjaink nyilvánulhassanak meg, *önállóan, de minőségi módon.* Kerülve olyan régi betegségeket, mint a rossz értelemben vett pietizmus (ez talán inkább protestáns kísértés), vagy a klerikalizmus (ez talán inkább a katolikusoknál hat), vagy a kívülről érkező artikulátlan és oktrojált elképzelések szervilis kiszolgálása.

Köszönöm a figyelmüket.

Mányoki János
Evangélikus Országos Könyvtár

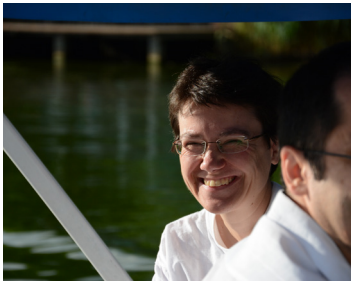

ELNÖKI BESZÁMOLÓ

„Szeressétek az Urat, ti, hívei mind!" (Zsolt 31,24a)

Tisztelt Közgyűlés!
Szeretettel köszöntöm a kedves Kollégákat. Közgyűlésünk tisztújító, így igyekszem röviden összefoglalni az elmúlt év elnökségi tevékenységét.

Az elmúlt években a nagy események az egyes könyvtárakban zajlottak. A könyvtári területen zajló változások, a megváltozott olvasói szokások, és az állami támogatások növekedése miatt az egyházi könyvtárakban nagyobb szervezeti átalakulások, beruházások és renoválások folytak.

Az EKE csendes, háttérben folyó munkával tartotta fenn a kapcsolatokat a könyvtárak között. A pályázatok révén vagy a könyvtárak felől érkező szakmai kérések nyomán szervezte életét. A honlapon, a kronológiában megtalálható minden fő tevékenység, és az abban közreműködő személy neve.

Jelentésemben idén is az egyesülés két alapfeladata köré csoportosítva – érdekképviselet és szolgáltatás – számolok be a 2015/2016. év történéseiről. Az EKE Elnöksége az előírt módon, kétszer ülésezett az elmúlt egy évben.

I. Érdekképviseleti munkánkban az életpálya-modellel kapcsolatban a tavalyi kerekasztal beszélgetésünkben megígért munkát folytattuk: az elnökség által összeállított kérdőívet 40 könyvtár küldte vissza. Baranya Péter elnökségi tagunk végzi el az összesítést és elemzést, az eredményekről a Hírlevélben olvashatnak majd a kollégák, illeve átadjuk a világi életpálya-modell munkacsoportnak is az összesített adatokat.

Folyamatosan részt vettünk az EKE képviseletében a **Magyar Könyvtárosok Egyesülete és az Informatikai és Könyvtári Szövetség** közgyűlésein és konferenciáin, valamint tartottuk a kapcsolatot az EMMI Közgyűjteményi Főosztályával. Az OSZK-ban a többi szakmai szervezet képviselőjével együtt részt vettem az országos könyvtárszakmai kérdésekről folyó megbeszélésen.

II. Az EKE szolgáltatásai egyrészt a tagkönyvtárak munkáját segítik, másrészt a szolgáltatásokkal a külvilág felé szeretnénk megmutatni az egyházi könyvtárakban folyó szakmai munkát. Felesleges aktivitással nem akartuk megterhelni az amúgy is sok feladattal küzdő tagkönyvtárakat.

Kétszer szomszédoltunk: jártunk a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kar Török Pál Könyvtárában, a megújult Ráday Gyűjtemény Könyvtárában, az Evangélikus Hittudományi Egyetem Könyvtárában, az ELTE Egyetemi Könyvtárban és a Petőfi Irodalmi Múzeumban. Köszönjük kollégáinknak a nyitott és meleg fogadtatást!

Két szakmai napot tartottunk: az egyiket a *Könyvtári Közös Értékelési Keretrendszer és minőségbiztosítás a gyakorlatban – Szakfelügyelet*-témában, a másikat *Az egyházi könyvtárakban őrzött kódexek és kódex-fragmentumok feldolgozása és digitalizálása* témában. Minden közreműködőnek köszönöm a munkáját.

Az egyházi könyvtárosok kívánságára **továbbképzést** szerveztünk a Könyvtári minőségirányítás – KKÉK témájában. Több mint 20 résztvevőnk volt. Folytatni szeretnénk ezt a jövő felé mutató munkát. Külön köszönöm Ásványi Ilonának, aki vendéglátóként segítette a tihanyi továbbképzést.

Tavaly októberben benyújtottuk az EMMI-működési támogatás **pályázatát**, és azóta el is számoltunk vele. Elszámoltunk a tavalyi NKA-pályá-

zatunkkal, idén is benyújtottuk a pályázatunkat az NKA-hoz, még nem tudjuk az eredményt. Külön köszönöm Baranya Péter és Orosz Anna közreműködését a pályázatok lebonyolításában, illetve elszámolásában.

Az EKE Hírlevél továbbra is magas színvonalon tájékoztatja a kollégákat – köszönet érte elsősorban Török Beátának, a szerkesztőnek és Tegzes Bélának, valamint mindazoknak a kollégáknak, akik cikkeket írtak a hírlevélbe.

Az **EKE levelezőlistája** továbbra is közvetíti a híreket és eseményeket – köszönet érte Pap Péternek, az Egri Főegyházmegyei Könyvtár munkatársának. **Kérem, aki nincs még rajta a levelezőlistán, s szeretne felkerülni rá, forduljon őhozzá.**

A számítógépes háttérmunkában a **honlap** gondozása naprakészen történt. Köszönjük Tegzes Béla munkáját, aki egyéb elfoglaltságai miatt továbbra már nem tudja vállalni ezt a feladatot.

Baranya Péter gondozza továbbra is az **Unitast** – kérem, hogy akik tudnák segíteni az ő munkáját, illetve részt szeretnének venni a számítógépes háttérmunkában, legyenek szívesek, vegyék fel a kapcsolatot Péterrel.

Hálásan köszönöm az **Elnökségnek**, a titkárunknak, **Muszka Ibolyának** és a kamarásunknak, **Orosz Annának** az év során nyújtott önzetlen segítségét!

Jövő évi közgyűlésünkön és konferenciánkon vendéglátónk Debrecen, a Tiszántúli Református Egyházkerület Nagykönyvtára lesz.

Végezetül szeretnék köszönetet mondani mindazoknak, akik segítették az elmúlt három évben a munkámat és munkahelyemnek, az Evangélikus Országos Könyvtárnak, amely lehetővé tette, hogy az EKE ügyeivel foglalkozzam.
Isten áldását kérem az EKE további működésére!
Kérem a tisztelt közgyűlést, hogy fogadja el jelentésemet!

Hubert Gabriella
az Egyházi Könyvtárak Egyesülése
leköszönő elnöke

EKE

TITKÁRI BESZÁMOLÓ

Tisztelt Közgyűlés!
2015-ben – csaknem napra pontosan – találkoztunk ebben a körben utoljára. A sárospataki konferencia emléke ma is elevenen él bennem. A szép környezetű, történelmi múltú városban a vendéglátók gondos szervezését élvezhettük. Az előadások érdekesek, hasznosak és előre mutatóak voltak.

Az elnökség a sárospataki találkozót követően szeptemberben találkozott, ahol értékeltük, megosztottuk a konferencia tapasztalatait, és körvonalazódni kezdtek az ez évi találkozó témakörei, valamint az október 14-i szomszédolást és a november 4-i szakmai napot készítettük elő.

Novemberben elnök asszonnyal – a 2016. évi konferencia előkészítése ügyében – Szarvasra utaztunk. Az itteni környezet, a helyszínek egymástól való távolsága egy újabb sikeres együttlétet ígér az EKE számára.

2015 novemberében szakmai napot tartottunk a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskolán, az egyházi könyvtárak minőségbiztosítással kapcsolatos teendőit tárgyaltuk.

2016 februárjában is rendeztünk szakmai napot melynek témája *Az egyházi könyvtárakban őrzött kódexek és kódex-fragmentumok feldolgozása és digitalizálása* volt. **Áprilisban** pedig a hagyományos Szomszédolás programon vehettek részt az érdeklődő egyházi és civil könyvtárakban dolgozó kollégák.

2016. május 9. és **10.** között Tihanyban rendeztük meg a Könyvtári Közös Értékelési Keretrendszer témában továbbképzésünket, a programot kifejezetten az egyházi könyvtárakban

dolgozó kollégák számára hirdettük meg.

Ezzel párhuzamosan folytak az idei konferencia és tisztújító közgyűlés előkészületei. Az elmúlt évekhez hasonlóan elnök asszonnyal és a vendéglátó szarvasi kollégával, Tusjákné Marikával folyamatos kapcsolatot tartottunk az apró részletek kidolgozása érdekében. Titkári feladatom volt a jelentkezési lapok összegyűjtése, a jelentkezők különböző kérdéseinek megválaszolása, az egyéni szállás – és egyéb igények előjegyzése.

Nos, eltelt három év, ismét tisztújítás következik. Számvetés ez a titkár számára is. Munkám egy része részben láthatatlan, inkább szolgálat, rejtve mutatkozik az eredményekben, sikerekben.

A 2014. évi konferencián, újonc titkárként a „Megismerni egymást jobban!" célkitűzésem a tagkönyvárakra és képviselőire vonatkozott. A szakmai napok, a „szomszédolások" kapcsán erre több alkalommal adódott lehetőségünk.

Az egyházi könyvtári szakmai kihívásokhoz kapcsolódó célokat az elnökségi tagok közös döntése határozta meg.

Hálás köszönettel tartozom Hubert Gabriella elnök asszonynak, aki sok esetben nem választotta szét a feladatokat, a gyorsaság érdekében, ha kellett, ellátta a titkári tevékenységet is.

Az elnökség együttműködő csapattagokból állt, így érvényesült a mottó, amit 3 éve választottam tevékenységemhez: „A tagok egyenlőképpen egymásért szorgalmatosak lévén a testet táplálják".

Köszönöm a tagkönyvárak képviselőinek, elnökségi tagtársaimnak a kollegiális és több mint felebaráti együttműködést. Legalább ilyet kívánok a következő időszakra is.

Tisztelettel kérem a beszámolóm elfogadását.

Muszka Ibolya
az Egyházi Könyvtárak Egyesülése
leköszönő titkára

EKE

KAMARÁSI JELENTÉS

Tisztelt Közgyűlés,
Kedves Kollégák!

Kamarási beszámolóm az előző évekhez hasonlóan két részre osztható. Mivel a jelentés mindig két fél év elteltével, azaz az év közepén történik, így valójában úgy átláthatóbb, ha az összefoglaló a találkozásaink között eltelt időszakot öleli át. Ellenben a pénzügyi zárások a naptári évvel történnek, így a kimutatást egy-egy év teljes elteltével lehet csak mérvadónak tekinteni.

A fentiek értelmében elsőként a 2015. évről szeretnék beszámolni, az erről készült írásos anyagot az egyesülés tagkönyvtárainak képviselői nyomtatott formában is megkapják. 2015-ben 4.248eFt volt a bevételünk, ennek közel fele tagdíjakból származó bevétel, nagy része NKA, EMMI által nyújtott pályázati támogatás volt. Közel 200eFt magántámogatásból, pártolói tagok befizetéséből tevődött össze.

Összes kiadásunk az elmúlt évben 2.610eFt volt. Ez a nagyságrendileg elenyésző napi működési költségeken túl (amit tagdíjaink fedeznek) továbbra is két fő tételből áll össze: fedeztük az elmúlt évi (sárospataki) közgyűlés és konferencia költségeit, valamint a közös katalógus fenntartására és a honlap fejlesztésére fordítottuk.

Az elmúlt évi közgyűlés óta két lezárt pályázatunk volt, a jelenleg zajló konferenciára is nyújtottunk be pályázatot, ennek elbírálása folyamatban van.

Az EKE által kiállított számlák fizetési határidejét – néhány kivételtől eltekintve – figyelembe vették a kollégák. Köszönjük a befizetéseket. A „késők" is egy-egy emlékeztető megküldése után rendezték tartozásukat.

Orosz Anna
EKE kamarás

BESZÁMOLÓ A SZARVASI TALÁLKOZÓ SZAKMAI PROGRAMJAIRÓL

A sikeresen lezajlott közgyűlés, az új tisztségviselők megválasztása után mindenki könnyedebb, oldottabb hangulatban érkezett kedd reggel az egyetem Tessedik-termébe. Voltak, akik az estét a Vízi Színházban Eperjes Károlyt hallgatva, vagy a foci EB lázában, az olasz-spanyol, illetve angol-izlandi mérkőzést követve töltötték, így kicsit „álmoskás" hangulatban figyelték a délelőtti előadásokat. Az ébredéshez hozzásegített bennünket az előtérben felszolgált kávé és frissítő, valamint a lelkes és felkészült előadók, a korrekt előadások. Nagyon hasznos, hogy ne csak egymás között tudjunk eszmét cserélni, megbeszélni a problémáinkat, örömeinket, hanem fontos, hogy előremutató vagy akár helyzetértékelő előadásokat meghallgassunk, prezentációt is megnézzünk, és tapasztalatainkat a későbbiekben saját könyvtárunkban kamatoztassuk. Az előadások nagy részén csatlakoztak hozzánk az evangélikus iskolai könyvtárosok is, akik szintén abban az időben tartották Szarvason saját konferenciájukat. Előadóink tartották a rendelkezésükre álló 30 percet a keddi szakmai délelőttön, a hallgatóság pedig az utolsó előadás elhangzása után tehette fel kérdéseit – megszólítva természetesen valamennyi előadót – ezzel még gördülékenyebbé vált a szakmai nap lebonyolítása. Már az első előadás egy másik dimenzióba röpített bennünket, hiszen Meskó Eszter, az SZTE Klebersberg Könyvtár szakreferense bemutatójában egy nagyon fejlett, Magyarországon is egyedülálló könyvtárat tárt elénk. Előadásában arról beszélt, hogy ők hogyan reagáltak a változó világ kihívásaira, hiszen a kutatói, felsőoktatási könyvtárból szép lassan egy olvasóközpontú könyvtárat igyekeznek kialakítani. A magam részéről, aki egy jóval szerényebb könyvtárat vezetek, nagyon távolinak tűnt az általa felvázolt kép, de tudom, hogy egy-egy nagyobb egyházi gyűjteménynek szép lassan ebbe az irányba kell majd orientálódnia.

Somfay Örs, az Arcanum Adatbázis Kft. marketingigazgatója a közgyűjteményi portál elmúlt évét értékelte. Örömmel számolt be arról, hogy az eltelt időben a tartalom megduplázódott, a sok más pozitív adat mellett elmondható, hogy napi szinten 10 ezer ember, többségében szakember használja az adatbázist.

Káldos János, az OSZK főigazgató helyettese a nemzeti könyvtár nehéz helyzetéről és jövőbeni rendszerfejlesztéséről tartott beszámolót. Kührner Éva, a Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola Könyvtárának főkönyvtárosa előadásában kitért az egyházi könyvtárak múltjára, jelenére és rávilágított

a jövőbeni feladataira. A digitális nemzedék megjelenésével új igények jelentek meg, a elektronikus információk felértékelődtek. A gyűjtemények helyett a hangsúly a hozzáférésen van, illetve nekünk is el kell kezdenünk a minőségbiztosítás kérdésével foglalkoznunk. Számomra az egyik legérdekesebb és leghasznosabb előadás Peller Tamás restaurátor beszámolója volt a könyv- és irattárakban keletkezett vízkárokról. Sokan azt gondolják, hogy a digitalizálással megoldják az állományvédelem gondját, de ez nem így van. Elmondta, hogy mire kell figyelni a már meglévő raktárak, illetve a jövőben kialakítandó raktári terek esetén. Mit kell tennünk akkor, amikor bekövetkezik a baj, de felhívta a figyelmet arra is, hogy mindenekelőtt rendelkeznünk kell katasztrófavédelmi tervvel. Az utolsó előadásban

Szűcs Ernő a kéziratok és könyvek biztosításáról beszélt. Sajnos mondanivalójában rávilágított arra, hogy a gyűjtemények, azaz inkább azok fenntartói kevés figyelmet szentelnek ennek a kérdésnek. A finom ebédet követően házigazdánk Tusják Lászlóné Marika vezetésével, megnéztük az evangélikus ótemplomot, a Tessedik Sámuel Múzeumot, benne a város legrégebbi könyvgyűjteményét, az újtemplomot és a római katolikus templomot. Ezt követően egy kellemes hajókirándulás következett a Holt-Kőrösön. A végére kicsit beborult az idő, de a jókedvet ez sem vette el, vidám hangulatban fogyasztottuk el a vacsorát és zártuk le a napot. Az előadások teljes tartalma már olvasható az egyesület honlapján.

Bán Magdolna
KREK Könyvtára és Levéltára

A SZARVASI KONFERENCIA ZÁRÓNAPJA

Izgalmas előadásokat tartogatott a konferencia június 29-i zárónapja is. Elsőként a Baptista Teológiai Akadémia Könyvtárának bemutatását hallgathattuk meg Nagyné Maros Gabriellától, az egyszemélyes könyvtár vezetőjétől. Előadásából nemcsak a könyvtár múltját és jelenét ismerhettük meg, hanem a baptista felekezet és a Baptista Teológiai Akadémia történetébe is bepillantást nyerhettünk. Különösen érdekes volt hallani, hogy a kb. 300 kötet muzeális könyv mellett egy közel 60 nyelvű, mintegy 200 példányból álló bibliagyűjteménnyel is rendelkeznek. A 25 ezer kötetes állományt főleg az Akadémia oktatói és hallgatói használják, de minden érdeklődőt szívesen fogadnak. Annak ellenére, hogy egy könyvtárosra hárul minden szakmai feladat, a könyvtár heti 40 órában várja az olvasókat.

A keddi kirándulás során lehetőségünk nyílt megtekinteni a Tessedik Sámuel Múzeumban elhelyezett Szarvasi Ágostai Hitvallású Evangélikus Vajda Péter Gimnázium Könyvtárát, amelynek történetéről Baginé Tóth Erika, a szarvasi Városi Könyvtár igazgatónője beszélt a szerdai konferencianapon. Elmondta, hogy a történeti könyvtár gondozását 2012-től a Városi Könyvtár végzi, amely fő feladatának tekinti a helytörténeti és iskolatörténeti jelentőségű muzeális értékű gyűjtemény megőrzését és megóvását. Tájékoztatása szerint

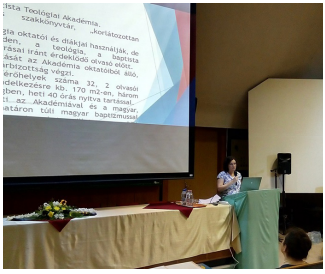

a szarvasi gimnázium könyvtára Magyarország huszonhetedikként létesített középiskolai könyvtára volt. A több mint 39 ezer kötetes lezárt állományban 1511 és 1945 között megjelent dokumentumok találhatók, amelyek közül több mint kétezer kötet 1801 előtti. A korlátozottan nyilvános könyvtár elsősorban kutatási célokat szolgál, de a munkatársak nyílt napokat, bemutatókat is szerveznek, illetve az iskolai oktatáshoz is kapcsolódnak. Az igazgatónő szólt még a Városi Könyvtár uniós pályázatából megvalósult Szarvasi Digitális Könyvtárról is, amely a városára vonatkozó oktatási, tudományos, kulturális célokra használható, szabadon terjeszthető elektronikus dokumentumok tára.

Ezt követően dr. Eigner Judit mestertanár, könyvtárvezető, iskolai könyvtári szakértő saját könyvtárát, a Budai Ciszterci Szent Imre Gimnázium Könyvtárát mutatta be. Előadása elején felhívta a figyelmet arra, hogy a hazai könyvtári stratégiákban méltatlanul csekély szerepet kapnak az iskolai könyvtárak, holott statisztikai adatokkal is alátámasztható ennek a könyvtártípusnak a kiemelt szerepe az olvasóvá nevelésben és az egész életen át tartó tanulás megalapozásában. Megemlítette az IFLA-UNESCO Iskolai könyvtári dekrétumát, amely már 1999-ben azt hangsúlyozta, hogy a könyvtár az iskolai oktatás szerves része, mely számos módon tudja

segíteni az oktató-nevelő munkát. Beszámolt mindazokról a konkrét lépésekről, amelyek a Budai Ciszterci Szent Imre Gimnázium Könyvtárában a fenti irányelvnek szellemében születtek az utóbbi években. Kifejtette, hogyan tehető külsőleg is még inkább olvasóbaráttá a könyvtár, miként lehet a diákokat bevonzani a könyvtárba: a fiatalok számára érdekes folyóiratok beszerzésével, vetélkedőkkel, heti rejtvényekkel, pontgyűjtő akciókkal, e-könyv olvasókkal, önkéntes könyvtári diákmunka lehetőséggel, könyvtári fakultációval – és hogyan fejleszthetők mindezeken keresztül a könyvtárhasználati kompetenciák. Beszámolt a könyvtár által a 11-12. évfolyamos tanulók számára szervezett egyhetes olvasótábor tapasztalatairól is, amelyek meglepően pozitívak voltak.

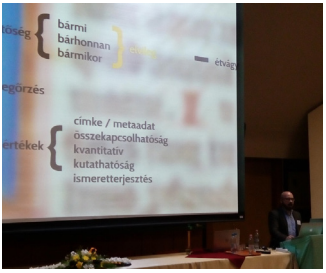

Az Egyházi intézmények az EISZ Nemzeti Programban című előadásában Lencsés Ákos, az MTA Könyvtár és Információs Központ EISZ Titkárságának munkatársa bemutatta azt az egyedülálló lehetőséget, amelyet az EISZ (Elektronikus Információszolgáltatás) Nemzeti Programban való részvétel jelent az egyházi könyvtárak számára is. A program célja kettős: fő feladata, hogy a felsőoktatás és kutatás számára tudományos tartalmakat tegyen elérhetővé nemzetközi és hazai teljes szövegű és bibliográfiai adatbázisok központi, államilag támogatott beszerzése révén, emellett közművelődési feladatokat is ellát, hiszen bármely hazai közgyűjtemény csatlakozhat az előfizetői körhöz. Az előadó szorgalmazta, hogy a programba ez idáig bekapcsolódott számos egyházi intézmény mellett további egyházi könyvtárak is éljenek az ingyenes csatlakozás lehetőségével. Ez által ugyanis olyan hazai adatbázisok érhetők el térítésmentesen, mint az Akadémiai Kiadó 22 szótárát magában foglaló szótárcsomagja, illetve az Arcanum Digitális Tudománytár, amely a 19–20. századi hungarikumok egyik legnagyobb online gyűjteménye (több száz szakfolyóirat, közlöny, akadémiai közlemény, évkönyv, heti- és napilap, lexikon és kézikönyv található meg teljes szöveggel az adatbázisban). Ezeken kívül további, mintegy 30 adatbázis fizethető elő, köztük a vallástudomány és a teológia egyik legjelentősebb nemzetközi forrása, az ATLA/S. A csatlakozás előnye, hogy a központi támogatás és az előfizetői kör számára kialkudott kedvezmények által jóval kedvezőbb áron lehet beszerezni egy-egy adatbázist, mint egyénileg. Az EISZ Titkárság ráadásul az ügyintézés terheit is átvállalja az intézményektől.

A 2015-ös év szakértői-szakfelügyeleti vizsgálatairól az EKE frissen megválasztott elnöke, Ásványi Ilona számolt be. Emlékeztetett, hogy az EMMI Közgyűjteményi Főosztályának koordinálásával 2014-ben indult el a nyilvános könyvtárak jegyzékének vezetéséről szóló 120/2014. (IV.8.) Korm. rendeletben foglal-

tak szerint a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvényben előírt nyilvános könyvtári alapkövetelmények és alapfeladatok teljesítését és a fenntartói nyilatkozatban vállaltak megvalósítását ellenőrző szakértői vizsgálat. Az EMMI Közgyűjteményi Főosztálya felkérésére Ásványi Ilona, Kövécs Ildikó és Baranya Péter a tavalyi év során 14 nyilvános egyházi könyvtár vizsgálatát folytatta le. A 2015-ben vizsgált könyvtárak mindegyike teljesítette a követelményeket, így megtarthatták nyilvános státuszukat.

Napjaink könyvtárügyének egyik legsürgetőbb kérdését elemezte Mészáros Zoltán, az Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár igazgatóhelyettese a Digitalizálás – elmélet és gyakorlat című előadásában. Prezentációját az európai helyzetkép felvázolásával kezdte, amelyben a jó gyakorlatok mellett a jogi és finanszírozási problémákat is kiemelte. Röviden ismertette a digitalizálás folyamatát a művek kiválasztásától a szolgáltatásig. A felszólaló példák sokaságát vonultatta fel egyebek mellett a Bayerische Staatsbibliothek Digitális Könyvtárából, a Vatikáni Digitális Könyvtárból és a Svájci Virtuális Kéziratkönyvtárból. Az előadó javaslatként fogalmazta meg egyházi digitalizáló műhely(ek) létrehozását, amely(ek)et az egyházi gyűjtemények közösen működtethetnének és vehetnének igénybe. Emellett, az EKÉ-n belül egy

digitalizáló munkacsoport megalakítását is szorgalmazta, amely szakértői tevékenységet végezne, és koordináló szerepet töltene be. Előadása zárásaként az Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár digitális gyűjteményeiről is tájékoztatást adott.

A digitalizálás témájánál maradva Sz. Fejes Ildikó, a Magyar Nemzeti Múzeum Országos Muzeológiai Módszertani és Információs Központ főosztályvezetője tartott előadást Műtárgyak mindenkinek: a MuseuMap portál címen. Bemutatta az általa „múzeumi MOKKÁ-nak" nevezett múzeumi műtárgyak online közös keresőfelületét, amely a műtárgyak adatai mellett természetesen azok képét is megjeleníti. A szakmai aggregációs szolgáltatásokat is nyújtó portál lehetővé teszi, hogy a hazai múzeumok adatai – hasonlóan a könyvtárakéhoz – elérhetővé váljanak az európai digitális könyvtár, az Europeana rendszerében. A MuseuMap felülete különféle keresési funkciókat biztosít és egységes tárgyszójegyzéket alkalmaz. A kezdeményezéshez egyre több hazai múzeum csatlakozik, 2016-ban már húsz fővárosi és vidéki intézmény volt a Magyar Nemzeti Múzeum partnere.

A nap és a konferencia záróelőadását Dr. Gáborjáni Szabó Botondtól hallhattuk, aki egy grandiózus vállalkozás eddigi eredményiről számolt be. Az egyházi könyvtárak sorsa a II. világháborútól 1956-ig című előadásában ismertette A magyarországi könyv-

tárügy története a Rákosi-korszakban (1945-1956) munkacímet viselő 2014-ben indult projekt keretében végzett kutatásait. A projektet Sonnevend Péter vezeti, és olyan nevek vállaltak benne szerepet, mint Gáborjáni Szabó Botond, Kégli Ferenc, Pogányné Rózsa Gabriella, Pogány György és Varga Katalin. A projekt keretében Gáborjáni Szabó Botond vállalta a korszakban az egyházi könyvtárak helyzetének bemutatását. Ahogyan ő maga és Ásványi Ilona elnök asszony fogalmazott: ha mi, egyházi könyvtárosok nem térképezzük fel az egyházi könyvtárak helyzetét, mástól ezt nem várhatjuk. A hatalmas feladatban várják az egyházi könyvtárosok segítségét: a könyvtárakról készült korabeli képekkel, fotókkal támogathatjuk a kötet létrejöttét.

A tartalmas előadások és az ebéd után fakultatív programokon lehetett részt venni, amelynek keretében a Városi Könyvtárat, az Arborétumot, a Szárazmalmot, a Szlovák tájházat, a Ruzicskay Alkotóházat, a Történelmi emlékutat és az Ország-közepet tekinthették meg az érdeklődők. Köszönjük a szarvasi konferencia szervezőinek a színvonalas rendezvényt! Találkozzunk jövőre Debrecenben!

Kamocsa Gábor
Apor Vilmos Katolikus Főiskola Könyvtára

ELNÖKI KÖSZÖNTŐ

Kedves Kollégák,

hasonlítva a gazdához, aki kincseiből régit és újat hoz elő (vö.: Mt 13,52) mint régi-új elnök, szeretnék rövid vissza- és előretekintést tenni egyesületi munkákkal kapcsolatban.

Az Egyházi Könyvtárak Egyesülése azzal a céllal jött létre, hogy összefogja a magyarországi történelmi egyházak és felekezetek muzeális könyvtárait, gyűjteményeit. Annak érdekében, hogy ezeket a feladatokat elvégezzük, hogy élő könyvtárak legyünk, hogy könyvtárként és nem múzeumként vagy irattárként tekintsenek ránk, vállalnunk kellett bizonyos közfeladatokat, *közgyűjteményi jelleget,* a települési könyvtárakra jellemző nyitottságot és nyilvánosságot, mely sajátosságok valójában idegenek tőlünk. Gyűjteményeiket, szerzeményezésüket, állománygondozásukat és szolgáltatásukat, valamint a könyvtárhasználóink körét tekintve könyvtáraink inkább *szakkönyvtárak és muzeális dokumentumokat* őrző, gyakran *múzeum-jellegű* teremkönyvtárral bíró intézmények.

Éppen ezért a következő évek feladata, hogy *szakkönyvtári identitásunkat erősítsük,* melyet nem is kell olyan nagyon bizonyítgatnunk könyvtárszakmai körökben. Ezt igazolja az, hogy 2016 márciusában meghívást kaptunk a KSH Könyvtár – MKE szervezte első szakkönyvtári konferenciára. (2016. március 29. – Szakkönyvtári seregszemle 2016.) Identitásunk erősítése érdekében folytatjuk a *Szomszédolás* című programot jelentős, országos nagy szakkönyvtárakban (Országos Idegennyelvű Könyvtár és Múzeum, OPKM, Magyar Mezőgazdasági Könyvtár, KSH Könyvtára), és a *Vendégünk* című programot is, melyen könyvtárszakmai szervezetek (MKE, IKSZ, EKK, KTE) képviselőit szeretnénk vendégül látni.

Az új elnökségi ciklus kezdetén vissza és előre tekintve úgy látom, hogy munkánkat egyesületi szinten a kettősség jegyében kell folytatnunk. Vannak régi és vannak új feladataink. Lesznek olyan programjaink, melyeknek van előzménye, és elértek bennünket új kihívások is. Ezek közül vannak, amelyek már most megnevezhetők, és vannak, melyek még csak körvonalazódnak.

A *muzeális gyűjteménnyel* rendelkező könyvtárak katalogizálása és közzététele helyi és országos *adatbázisokban* még nem teljes. A *digitalizálás* és a digitalizált tartalmak tárolása és szolgáltatása Magyarországon még éppen csak elkezdődött; nemzeti összefogásra lenne szükség, melybe az egyházi könyvtáraknak is be kell kapcsolódniuk, hiszen az ezekben a könyvtárakban őrzött anyag a nemzeti kulturális örökség része. Fontos 21. századi kihívás, hogy a muzeális anyagot *kiállítások* formájában, *múzeumpedagógiai* eszközökkel az érdeklődő közönség számára bemutassuk. Az *állományvédelmi munka* folyamatos feladatunk, hiszen mindig korszerűbb vagyon- és tűzvédelmi eszközök, rendszerek jelennek meg, még sok restaurálásra váró kötetünk és preventív állományvédelmet kívánó gyűjteményrészünk van. Bár törvényben szabályozott, a gyakorlatban országos szinten nem megoldott a szerzői jogi védelem és a muzeális dokumentumok tulajdonjogi védelme sem.

A muzeális gyűjteménnyel kapcsolatos munkánk hatékonysága érdekében egyesületi szinten szeretnénk szorosabbra fűzni az együttműködésünket a Fragmenta Codicum munkacsoporttal. Ennek jegyében tartottuk februári szakmai napunkat, ahol bemutatkoztak azok a könyvtárak – Esztergom, Kalocsa – amelyek már jelentős és látványos eredményeket tudnak felmutatni a *kó-*

dexfeldolgozás és *digitalizálás* területén. (2016. február 24. – Az egyházi könyvtárakban őrzött kódexek és kódex-fragmentumok feldolgozása és digitalizálása – Budapest, Piarista Könyvtár). A júniusi szarvasi összejövetelen előadást hallottunk Mészáros Zoltántól (Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár) Digitalizálás – elmélet és gyakorlat címmel. A kódexek feltárásával és digitalizálásával kapcsolatban további konzultációkat, szakmai napokat és kirándulásokat szervezünk.

A kódexek mellett a jövőben szorgalmazzuk a *fragmentum*-feldolgozást és kutatást, az *ősnyomtatványaink* feldolgozását és adatbázisban, illetve nyomtatott katalógusban való közzétételét. A muzeális gyűjtemények feltárása és szolgáltatása témában további szakmai napokat, értekezleteket, konzultációkat, tanulmányi kirándulásokat tervezünk. Egymással együttműködve törekszünk a muzeális anyag digitalizálására, tulajdonjogunkat megőrizve készek vagyunk bekapcsolódni a nemzeti kulturális vagyon *országos szintű digitalizálásába.*

Ami az állományvédelmi munkát illeti: a múlt évben részt vettünk a Magyar Restaurátorkamara rendezvényén az OSZK-ban (2015. december 15. – Vizes katasztrófák. A Papír és Nyomdaipari Műszaki Egyesület Restaurátor Szakosztály szakmai előadói napja) és a szarvasi konferencián előadást hallottunk Peller Tamás restaurátortól „Vízkár könyv- és irattárakban" címmel. Több kolléga kapott felkérést előadásra a 2016. szeptember 30-án a 25 éves Kunszentmiklósi Pro Bibliotheca Antiqua Baksayana Alapítvány szakmai konferenciáján: Egyházi, iskolai kiskönyvtárak régi/muzeális gyűjteményeinek állományvédelme – Kunszentmiklós. A konferenciáról hírt adunk majd az EKE Hírlevélben és bízom benne, hogy az előadások anyaga is elérhető lesz mindannyiunk számára.

A modernebb gyűjteményekben – főként a felsőoktatási és középiskolai könyvtárakban – másféle feladatok vannak. Ezekben a könyvtárakban a *minőségmenedzsment* szempontjait szem előtt tartva, a legkorszerűbb és mindig modernebb informatikai eszközök frissítése, az adott tudományterülettel (teológia és segédtudományai) kapcsolatos hagyományos dokumentumok szerzeményezésén túl internetes adatbázisok építése, közzététele, beszerzése, és használatának segítése a feladat. A minőségbiztosítás témakörben két szakmai programot szerveztünk: 2015. november 4-én Könyvtári Közös Értékelési Keretrendszer és minőségbiztosítás a gyakorlatban – Szakfelügyelet (Budapest, Sapientia Könyvtár), illetve 2016. május 9. és 10. között EKE továbbképzés zajlott Tihanyban Könyvtári minőségirányítás – minőségbiztosítás címmel. A minőségbiztosítással a nyilvános könyvtári státusz elnyerése/megtartása és a 21. századi informatikai-technikai fejlődéssel változó olvasási, tanulási, könyvtárhasználati szokásokkal való lépéstartás érdekében továbbra is foglalkozni kell. Különösen is fontos, mondhatjuk, létfontosságú az egyházi felsőoktatási könyvtárak esetében. Ezt az ügyet segítik a *szakértői vizsgálatok,* melyek hat egyházi könyvtárban folytatódnak idén, valamint az egyesületi szintű részvétel különböző országos szakmai programokban: *elektronikus információ-szolgáltatás, jogszabályi változások figyelemmel kísérése és véleményezése, egyes, országosan felmerülő szakmai kérdések kidolgozása, könyvtári statisztika, szakkönyvtárak ügyei.* Egyesülésünk a magyar egyházi és felekezeti könyvtárak sza kmai, érdekképviseleti szervezeteként éppen azért alakult, hogy az efféle témákban tájékozódva összefogja a könyvtárosokat és a fenntartókat, továbbá képviselje az egyházi könyvtárak érdekeit. Több olyan eset is volt az elmúlt 20 év alatt, amikor másságunkat, de együttműködési készségünket sikerült úgy artikulálni, hogy ha mentességet nem is kaptunk, de a szakmai-politikai döntéshozók figyelembe vették a sajátosságainkat, értékeinket.

Egyesületünk kész aktívabban bekapcsolódni az *EISZ Titkárság* munkájába. Az EISZ-ről Len-

csés Ákos (MTA-KIK) tartott előadást a júniusi szarvasi konferencián: Egyházi intézmények az EISZ Nemzeti Programban címmel. Szeptembertől egyesületi szinten az EKE és az EISZ között *Török Beáta* tartja a kapcsolatot. Szeptember 15-én az EISZ – ELTE könyvtári nyílt napon bemutatót hallhattak az egyházi felsőoktatási intézmények, egyházi könyvtárak és levéltárak munkatársai a Brill és a DeGruyter kiadók releváns tartalmairól és a hozzáférés lehetőségeiről (Budapest, ELTE Egyetemi Könyvtár).

Több alkalommal is felhívtuk a Kollégák figyelmét arra, hogy a közelmúltban több könyvtárral kapcsolatos jogszabály is megváltozott. Ezek a változások az egész magyar könyvtári rendszerben, minden könyvtártípusnál sok kérdést és problémát felvetnek. Arra is utaltunk, hogy bár az egyházi könyvtárak különlegesek, de nem törvényen kívüliek. Nálunk nagyon sok minden másképp van – fenntartás, finanszírozás, szervezeti kultúra stb. – mint egyéb könyvtártípusoknál. A könyvtári törvény módosításairól szóló 2015. évi CCVII. törvény bizonyos pontja már 2016. január 1-jén hatályba lépett, más bekezdések 2016. szeptember 1-től, illetve 2017. január 1-től lesznek érvényesek. Az EKE részéről *Baranya Péter* elnökségi tag kíséri figyelemmel ezt a kérdést – területet, ő vett részt szeptember 9-én a Könyvtári Intézet műhelynapján. A közeljövőben az EKE is tart majd szakmai napot, konzultációt a könyvtári jogszabályok és a számviteli törvény bennünket is érintő kérdéseiről, változásairól, az e-leltárról, a kurrens leltári, és a teljes gyűjteményt érintő értékbecslésről, a teljes állomány „vagyonosításáról", mely különösen is nagy gondot jelenthet a muzeális gyűjteménnyel rendelkező könyvtárakban.

A tisztségváltás után szinte már természetes feladatunknak tekintjük a *belső kommunikációs fórumaink* és lehetőségeink *áttekintését*, ahol szükséges *átalakítását* (EKE Hírlevél, levelezőlista, EKE-honlap, UNITAS-portál). Természetesen új Névtár is készül, kurrens adatokkal, melyből mind magunk, mind a könyvtárosszakma biztonsággal tájékozódhat rólunk. Fontosnak gondoljuk egyesületi szintű *jelenlétünket a szaksajtóban* és részvételünket, *képviseletünket* minden olyan szakmai programon, mely tájékozódásunkat vagy éppen munkánkat segítheti. Ennek a területnek – sok egyéb feladat mellett – *Kövécs Ildikó* titkár lesz a gazdája.

Változatlanul fontos a kitekintés, a nemzetközi kapcsolat. Képviseletünket és a kapcsolattartást a BETH-tel *Bálint Ágnes* elnökségi tag vállalta. A jövőben talán további szervezettel-szervezetekkel való kapcsolatfelvétel is lehetségessé válhat.

Kedves Kollégák!

Meggyőződésem, hogy mindannyian jól akartuk végezni a munkánkat, kamatoztatni a talentumainkat és hűséges sáfárként gondozni a ránk bízott embereket és javakat. (*A sáfároktól … egyet követelnek meg, hogy hűségesek legyenek.* 1Kor 4,2.)

Elnöki munkámban nemcsak az egyesület vezetősége: titkár, elnökség, kamarás, felügyelőbizottság, hanem minden egyházi könyvtáros kolléga segítségét kérem, remélem. Kredics László segítségével találtunk rá az UNITAS „mottójára," Szent Ágoston idézetére: *„In necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus autem charitas." – A szükséges dolgokban legyen egység, a kétesekben szabadság, mindenben pedig szeretet.* Ennél jobb célt, irányt, mottót, igazságot magamtól sem tudok Mindannyiunk számára!

Pannonhalma, 2016. szeptember 17.

Ásványi Ilona
EKE elnök

TITKÁRI KÖSZÖNTŐ

Tisztelt Kollégák!

Titkári minőségemben tisztelettel köszöntök Mindenkit. Nem mutatkozom be, mert régóta dolgozom egyházi könyvtárosként, a kollégák valamennyien ismernek. Félelemmel és bizalommal telve vállaltam a feladatot és vágok neki az elkövetkező éveknek. Szeretném tudásom legjavát adva segíteni az Egyesülés munkáját és a könyvtáros kollégákat is.

Feladatomnak tartom az elnök munkájának segítését, az adminisztrációs feladatokon túl a közös gondolkodás erősítését, a kollégák és könyvtárak között a kapcsolattartás segítését, az információk gyors és hatékony áramlását. Az elmúlt évek során megtapasztaltam, hogy sokfélék vagyunk, a közös cél érdekében más-más napi feladatokat ellátva végezzük munkánkat. Cél, hogy a közös pontokat, a digitális világból vett hasonlattal, a hálóban a közös csomópontokat kell megtalálnunk, ezeket erősíteni, aztán a találkozások, csomópontok után a háló vonalain más-más irányba továbbhaladni.

Nemrég megkérdeztek, hogy miért is lettem könyvtáros. A segítő szolgálat jutott elsőként eszembe. Titkárként is ezt tartom szem előtt, ezt igyekszem megvalósítani.

Forduljanak hozzám bizalommal!

Végezetül hadd idézzem azt a verset, amelyet egyetemistaként találtam, és azóta is jellemzőnek érzem magamra, mindarra, amit és ahogyan teszek.

Ferenczy Teréz

Nem vagyok én nap...

Nem vagyok én nap, se hold,
Vagyok egy kis csillag,
Mely a sok millió közt
Szemérmesen ballag.

Egy szörnyű éjszakának
S az elborult pusztának
Már amilyen, olyan
Mégis fénye vagyok.

Kövécs Ildikó
titkár

A PÁPAI REFORMÁTUS GYŰJTEMÉNYEK A REND-EN

Gyűjteményünk is részt vett a „Református Egyházi Napok – Dunántúl” háromnapos rendezvénysorozatán, 2016. június utolsó hétvégéjén, Balatonfüreden. Az impozáns helyszín, a számtalan előadás és koncert nagyon sok gyülekezetet, egyháztagot, szépkorút és fiatalt késztetett arra, hogy részt vegyen ezen a kétévenként megrendezett, evangéliumot hirdető eseményen. Fantasztikus érzés volt közösségben megélni a hit erejét, kapcsolatot teremteni Istennel és egymással egyaránt. A háromnapos eseményen közel 10 000 ember vett részt, ami egyértelműen azt támasztja alá, hogy egyre nagyobb az igény a hitben való elmélyülést, identitástudatunk megerősítését szolgáló közösségi együttlétekre. Gyűjteményünk a szervezési feladatokban is részt vett, ezen kívül pedig önálló standdal, személyes kapcsolatteremtésre és -építésre lehetőséget adó „kézműves sátorral” jelentünk meg a Református utcában. A látogatók megismerkedhettek intézményünk sokszínű tevékenységével, kiadványaival, megújult kiállításaival. Rendkívül népszerűnek bizonyult kreatív asztalunk, ahol a múzeumunk anyagából merített, református egyházművészeti motívumok szépségét, gazdagságát, szimbolikus üzenetét helyeztük fókuszba. Mint a Dunántúl egyik legrégebbi egyházi közgyűjteménye, fontos küldetésnek tekintjük, hogy egyházi és világi embereket egyaránt megszólítva irányítsuk rá a figyelmet az egyházi gyűjtemények sokszínűségére, értékeire, a bennük rejlő, kiaknázatlan oktató-nevelő, szemléletformáló lehetőségekre. Örömteli számunkra, hogy több száz látogató érdeklődését sikerült felkeltenünk és a közös alkotás öröme által szorosabbra fűzni, élővé és remélhetőleg gyümölcsözővé tenni kapcsolatunkat.

Ugyancsak a REND kiemelkedő eseménye volt „A késő idők emlékezetében éljenek…” című jubileumi sorozat harmadik kötetének bemutatója, ami az egyházkerületben jelenleg szolgáló lelkészek önéletrajzait tartalmazza. A kiadvány hidat épít múlt és jelen között; előzményeként 2012-ben jelent meg a Dunántúli Református Egyházkerület lelkészi anyakönyveit (1823-1952) publikáló, majd 2013-ban az 1943-as országos felhívásra készült, lelkészi önéletrajzokat közlő rendkívül igényes forrásmunka. A műveket Egyházkerületi Levéltárunk történészei rendezték sajtó alá.

Istené a dicsőség, hogy kollégáimmal együtt, munkánkkal hozzájárulhattunk, és egyben építőkövei lehettünk gyűjteményünk és egyházunk gyarapodásának.

Halászné Kapcsándi Szilvia
Dunántúli Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményei – Könyvtára

MÚZEUMOK ÉJSZAKÁJA

A TISZÁNTÚLI REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET MÚZEUMÁBAN

A 2016. évi Múzeumok éjszakája mottója a „Hősök, felfedezők, újítók" volt, ehhez kapcsolódva Hunyadi Mátyást választotta hőséül a Múzeumunk. Mátyás édesanyja – s vele valószínűleg maga Mátyás is – a mai Csapó utca és Vár utca közötti részen épült erődített udvarházban élet egy ideig, s rájuk emlékezve a reneszánsz régi világát varázsoltuk a Kollégium falai közé. A korábbiakhoz hasonlóan ebben az évben is a belvárosi múzeumok összefogásával, közösen szerveztük a rendezvényt, így egyetlen jegy megváltásával a Kollégium mellett a Déri Múzeum és a Modem programjait is meglátogathatták az érdeklődők.

Fél háromtól a Petőfi térről indult a városi közlekedési vállalattal közös nosztalgia villamosjáratunk, amely a száz évvel ezelőtti debreceni irodalmi életet mutatta be.

A családi programok közül elsőként a pécsi MárkusZínház „Mátyás király szárnyai" című bábjátékát emelném ki. A társulat szerte a világon vendégszerepelt már, díjak tucatjait érdemelte ki a régi vásári bábjátékok alapján építkező, a közönséggel párbeszédet folytató, humoros előadásaival. Ezt követte a debreceni Pergő Hagyományőrző Műhely mesejátéka, a „Palkó, a szamara és a király". Vranyecz Artúr és Szabó Attila színművészek előadásában a „Mit csinált felséged háromtól ötig" című előadás zárta az estét.

A kézműves foglalkozásaink között szerepelt linómetszés és nyomtatás az Alföldi Nyomda régi nyomdagépén, kódex- és koronakészítés, kerámiafestés, korongozás, könyvjelző készítés úri hímzéssel, pecsétviaszöntés. Az érdeklődők felpróbálhatták a régi teológushallgatók egyenruháját, amely fekete tógából és aranyszegélyes paszománnyal szegett palástból áll, erőpróbát tehettek a tűzoltó diákság botjával, a súlyos „gerundium"-mal. Dr. Raics Péter Hatvani professzor kései utódaként „kicsit ördöngős" fizikai kísérletek bemutatásával szórakoztatta a közönséget.

A Kollégium előtti emlékkertben a Crux Alba Hagyományőrző Egyesület Mátyás korabeli korhű ruhák, fegyverek és ételek révén elevenítette fel a régiek életmódját. Az este folyamán középkori játszóházat, táncházat, tüzérségi bemutatót, kovácsolást, láncing és sisak próbát, valamint reneszánsz divatbemutatót is tartottak.

A Kollégium nemrég megújult belső udvarán a Ritmico Ütőegyüttes előadásában jazz-feldolgozásokat hallhatott a közönség, majd a Miskolci Régizene Együttes korabeli hangszereken reneszánsz dallamokat adott elő. Éjfél előtt a Mózes Tamara és Nagy János duó koncertje várta az igényes jazz kedvelőit.

Ezen az éjszakán nyitotta meg dr. Fekete Károly, az egyházkerület püspöke a Madarász Kathy Margit Ferenczy-díjas ruhatervező iparművész női öltözékeiből, valamint a Madarász Gyula Csokonai-díjas festőművész karakteres alföldi tájképeiből álló új állandó kiállításunkat az első emeleti „zsibongóban".

A Kincsek Mátyás király udvarából című kiállításunk 3 debreceni és 2 országos intézmény összefogásával jött létre. A Megyei Levéltárból kölcsönzött oklevelek egy részét Mátyás Debrecenben élő édesanyja, Szilágyi Erzsébet, más részét maga az uralkodó bocsátotta ki. A Déri Múzeum numizmatikai gyűjteményéből válogatott értékes arany- és ezüstérmek segítségével kalauzoltuk el a látogatókat Mátyás pénzverdéibe. Az Országos Széchényi Könyvtárnak a Corvina-kódexekből készült nagyításainak és kódex-hasonmásainak segítségével a Magyarországon őrzött 52 corvina közel felét be tudtuk mutatni. Most első alkalommal, mindössze egyetlen éjszakán Debrecenben is megcsodálható volt Mátyás híres könyvtárának egyik eredeti darabja, a Car-

bo-kódex, amelyet a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára bocsátotta a rendelkezésünkre. A kódex lapjaira 1473 körül másolták egy itáliai humanista és egy magyar püspök Mátyást dicsőítő párbeszédét, melyről külön előadást is hallhatott a közönség.

Az idei Múzeumok Éjszakája a fullasztó hőség és a labdarúgó Európa bajnokság szombati meccsei miatt az előző évihez képest valamivel kevesebb látogatót vonzott, ám ezek ellenére is elégedettek lehetünk a rendezvény lebonyolításával. A programajánlónk bekerült a Debrecen Televízió és a református Európa Rádió műsorába, valamint több helyi újságba is, az internetes (múzeumi honlap, Facebook) kampányunknak köszönhetően körülbelül 2.500 látogató vett részt a múzeumi programokon.

Oláh Róbert
Tiszántúli Református Egyházkerület Nagykönyvtára

BESZÁMOLÓ VÍGH ANNAMÁRIA FŐOSZTÁLYVEZETŐ ASSZONY KÖSZÖNTŐJE NYOMÁN

KÖSZÖNTŐ-ELŐADÁS AZ MKE VESZPRÉMI VÁNDORGYŰLÉSÉNEK NYITÓ PLENÁRIS ÜLÉSÉN, 2016. JÚLIUS 7-ÉN

Megyei – városi – egyetemi – könyvtárak – nemzeti könyvtár; könyvtáros (szaktudás, előmenetel, munkatársi közösség - minőségbiztosítás)

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete 48. Vándorgyűlése a „kapcsolat, együttműködés" fontosságát tűzte zászlajára. Ezek a fogalmak tulajdonképpen minden könyvtáros napi munkáját átszövik. A könyvtárosok felelősek azokért a mindennapokért, azokért a találkozásokért, amelyek a könyvtárban, s gyakran könyvtáron kívül is létrejönnek. Az, hogy ez a kapcsolatépítés mára már az egész könyvtári rendszer minden tagjának, minden szegmensének feladatává vált, egy nagyon összetett, egymásra épülő, kiterjedt jogszabályi rendszernek köszönhető. Bár a jogszabályok lényege az állandó változás és az alkalmazkodás a kihívásokhoz, most egy olyan stabil jogszabályi környezet óvja és segíti a magyar könyvtári rendszert, amely teljesen EU-konform, minden olyan kihívásra megpróbál válaszolni, amely a környező országokban, illetve az egész Európai Unióban ma evidens és megfelelő. Ahhoz azonban, hogy ez a jogszabályi környezet ne csak a papíron legyen jelen és a valódi munkát is meghatározza, nagyon fontos az a közösségépítő feladat, amelyik a könyvtári rendszer egyes rendszerelemeire más és más feladatot ró. Az egyes rendszerelemek fontossága: talán a legnagyobb felelősség a könyvtári rendszer azon bázisain van, amelyek felelősek a közösségek megmaradásáért. **A megyei könyvtáraknak rendkívüli a felelőssége**, hiszen azzal a lépéssel, hogy az 5000 fő alatti kistelepülési ellátás teljes képét, koncepcióját és megvalósítását a megyei könyvtárak kezébe helyezte a minisztérium – egy nagy lépést tett a fejlesztés irányába. Sokszor 50 vagy 100 fő alatti településeknek életben tartását jelenti ez a könyvtári szolgáltató rendszer – kijelenthető, hogy ma Magyarországon minden 5000 fő alatti településre eljuttatja a friss olvasnivalót és az emberi kapcsolatot. Könyvtárszakmai programokat is visz a könyvtár a településekre. Itt nagyon nagy hangsúly van a könyvtárszakmai jelzőn. A különböző programkínálatokban a generációk különböző szintjeit kell figyelembe venni; igazán akkor tekinthetők jónak, ha a helyi igényekre válaszolnak ezek a programok. A könyvállománynak és minden dokumentumnak, továbbá a programkínálatnak is vissza kell tükröznie a nemzetiségek és a különböző társadalmi csoportoknak az igényeit.

„Olyan gyarapítási koncepcióval és innovatív megoldásokkal kell a megyei könyvtáraknak rendelkezniük, amely az adott közösség ismeretére alapul és adekvát válaszokat ad." A kistelepülési ellátás jelen állapotát nézve, mindenképpen fontos, hogy itt könyvtáros szakemberek dolgozzanak. Mást jelent a közösségekkel való foglalkozás a **városi, nagyvárosi szinten**, mást az **egyetemi könyvtárak** (a Debreceni Egyetemi Könyvtárat említve) szintjén és mást a **Széchényi Könyvtár** szintjén. Mélységeiben kell látniuk a könyvtári szakembereknek a különbségeket! A kistelepülési ellátás mellett a nagyvárosok bizonyos területeinek ellátása problematikus, komolyan kell venni. Ez a kérdés ma az egyik legégetőbb gond – a fiókkönyvtári fejlesztésekre, illetve arra a modellprogramra utalt az előadó, amelyre néhány évvel ezelőtt Debrecenben került sor. (https://drive.google.com/open?id=0B72PrJQ-nY4cY2g1RXFOTVUxcDA)

A városi könyvtárak vonatkozásában fontos hangsúlyozni a városi civil közösségekkel való intenzív kapcsolatépítést, hiszen a városi könyv-

tárakat élettel csak a civil közösségek tudják megtölteni. Az egyetemi könyvtárak tekintetében, közösségépítő szerepüket vizsgálva, már nem csak a valós, hanem a virtuális közösségek világát is számba kell venni, „hiszen adatbázisok, integrált rendszerek szükségesek ahhoz, hogy egy egyetemi könyvtár valóban inspiráló színtérként működjön.

Az OSZK helyzete

A Kormányzat a lehető legnagyobb erővel képviseli a nemzeti könyvtár ügyét. Döntés született arról, hogy a nemzeti könyvtár megújul a Budai Vár F. épületében, a jelenlegi helyén. „Egy különleges műemléki megújulással párosulva, egy igazán 21. századi nemzeti könyvtár épül majd fel, a könyvtárosok szakmai segítségével, informatikai fejlesztéssel, de közösségi tér fejlesztéssel is. Olyan rekonstrukciós elemekkel, amely az egykori Vár térszerkezetét hozzák vissza és lehetőséget nyújtanak arra – szintén nemzetközi példák alapján – hogy a magyar nemzet kiemelt kincsei, a könyvtárban őrzött kiemelt kulturális értékek mindenki számára hozzáférhetőek legyenek. Remélhetőleg újabb és újabb kormányhatározatok látnak napvilágot és segítik ennek a munkának a tervezhetőségét mind a forrás oldalról mind az ütemezés szempontjából.

„A nagy úton”, amin haladunk, természetesen a legfontosabb a **könyvtáros személye**. Nemcsak a kistelepülésen, hanem minden olyan intézményben ahol a könyvtár-szó a megnevezésben megjelenik. A továbbképzésnek kiemelt jelentősége van, hiszen az új kihívások teljesítéséhez csak jól képzett szakemberek alkalmasak. A 2017. évi költségvetés jelentős forrást fog biztosítani a továbbképzésre, arra, hogy a rendszer lábra álljon, ismét felépüljön. Azt is hangsúlyozni kell, hogy a legfontosabb szakmapolitikai kérdéssel – az életpálya-modell kialakításával is együtt kell járnia a továbbképzési rendszernek. Ehhez kapcsolódóan örömmel vehették a könyvtárosok azt, hogy sikerült kiharcolni a 0. lépést. A közalkalmazottak, ezen belül a könyvtárosok béremelésben fognak részesülni, ami a 0. lépésnek tekinthető, hiszen ezzel indul el az a folyamat, „amely megfelelő képzési rendszerrel megtámogatva egy valódi többlépcsős béremelés lehetőségét tárja elénk”.

Végül az előadó szólt arról is, hogy magának a munkatársi közösségnek milyen fontos szerepe van abban, hogy a könyvtárat használók közösségi élménnyel is gazdagodjanak. Ha a használók vonatkozásában valódi közösségi élményt szeretnék nyújtani, ez csak úgy lehetséges, ha a könyvtárakon belül harmonikus, jó légkörű, ösztönző környezet működik. Ennek a környezetnek a megteremtésében nagyon nagy jelentőséggel bír az a minőségbiztosítási rendszer, amely a magyar közgyűjtemények közül egyedüliként csak a könyvtári rendszer sajátja. A Magyar Könyvtárosok Egyesülete rendkívül jó szakmai partnere az állami oldalnak. Az Egyesületnek és a könyvtáros-társadalom más, meghatározó civil szakmai szervezetei, és minden olyan könyvtáros-szervezet partnere lesz az államnak a jövőben is, amely elősegíti, hogy a lehetőségek és a felelősség még erőteljesebben jelenjék meg és valódi eredményeket hozzon a felszínre.

Selmeczi Pálma
Evangélikus Országos Könyvtár
A https://www.youtube.com/watch?v=4a01L-vqZ4RU videó-forrás felhasználásával.

KIHÍVÁS AZ EGYHÁZI FELSŐOKTATÁSI KÖNYVTÁRAK ELŐTT

Az egyházi könyvtárak hazánk legrégebbi könyvtárai, közülük több mint egy tucat ma felsőoktatási könyvtári feladatokat lát el. Gyűjteményüket tekintve teológiai szakkönyvtárak kultúrtörténetileg és tudománytörténetileg figyelemre méltó értékekkel, melyeket évszázadok óta gyűjtögetnek, őriznek, de használatuk sokáig csak egy szűk kör számára volt lehetséges, ami nagyban hozzájárult e kincsek megmaradásához.

Az egyházi felsőoktatási könyvtárak feladata hasonlóan a világiakéhoz, elsősorban az oktatók és hallgatók információs igényeinek a kiszolgálása. Szakkönyvtárként segíthetik a kutatókat, de bekapcsolódhatnak az országos szakirodalmi ellátásba is (pl. könyvtárközi, digitalizált tartalmak közreadása stb.). Az egyházi területen is leginkább e felsőoktatási és szakkönyvtári szerep követeli meg, hogy lépést tartsunk a világgal, figyeljük az új trendeket, hogy megfelelő válaszokat tudjunk adni az új kihívásokra.

Az egyházi könyvtárak rendszerváltást követő újjáéledése éppen egybe esett a könyvtár- és információtudományban elkezdődött paradigmaváltással. A technika rendkívül gyors fejlődése következtében a tanulás, az információszerzés és a mindennapok terén új igényekkel fellépő generációk jelentek meg. A mai 37-51 évesek, az X-generáció, életük nagy részét még internet nélkül éltek. Az 1980-95 között született Y-generáció számára már természetes volt a net. Az 1996 utáni Z-generáció tagjai pedig már nem éltek olyan korban, amikor nem volt általánosan használatos a világháló. Ők a felsőoktatás mai hallgatói, a könyvtáraink használói. És már itt vannak napjaink gyermekei, az α-generáció tagjai, akik néhány év múlva lesznek egyetemi hallgatók. Őket nem lehet a régi módszerekkel a könyvtárba vonzani. Nekünk könyvtárosoknak kell a világ szavát követni, ha nem akarjuk őket elveszíteni és hivatásunkat és könyvtáraink szerepét annulálni.

Ez a hallatlan fejlődés nagy sokként érte az évtizedekig a könyvtári szakma perifériáján, sokszor középkori viszonyok között létező egyházi gyűjteményeinket, melyeknek a megújulás reményében követni kell az új irányokat. De mik is ezek az új trendek, melyek könyvtártípusonként ugyan más és más hangsúllyal jelentkeznek, más és más elvárást fogalmaznak meg, de alapjaikban azonosak? Címszavakban: szabad hozzáférés az információkhoz, digitalizálás, új technológiák megjelenése az információszerzésben, egész életen át tartó tanulás könyvtári támogatása, könyvtár közösségi tér szerepének megnövekedése, emellett a felsőoktatási könyvtárakban a tudományos tevékenység támogatása.

Hozzáférés

A könyvtárakban egyre inkább eltolódik a hangsúly a gyűjtemény birtoklása és az információhoz való hozzáférés között. Az egyházi felsőoktatási intézményben azonban amellett, hogy biztosítanunk kell a gyűjteménytől független hozzáférést valamint az erre épülő szolgáltatásokat, továbbra is őriznünk, óvnunk kell az utókor számára a muzeális dokumentumokat – mint a nemzeti vagyon részét.

A felsőoktatás hallgatói azonban sokszor már nem fizikális dokumentumot kérnek, hanem releváns, azonnal használható tartalmat, hordozótól függetlenül. Őket nem érdekli, honnan származik és milyen adathordozó tartalmazza azt, hanem mielőbb meg akarják kapni – önálló kereséssel vagy a könyvtáros közvetítésével. A hagyományos kölcsönzést egyre inkább felváltja az elektronikus dokumentumszolgáltatás. Ennek az alapja a tartalmak feltárása közös adatbázisokba. Fontos feladat lehetne tehát az egyházi

felsőoktatási könyvtárak munkájára alapozva egy teljes magyar teológiai adatbázis létrehozása.

A külföldi digitális tartalmakat nyújtó adatbázisok beszerzése során viszont ki kell használni a konzorciumok adta kedvezményeket (pl. EISZ).

Az információszerzési folyamat ráadásul ma már nem igényli a fizikális könyvtári jelenlétét. Egyre inkább előtérbe kerülnek a távszolgáltatások. A lényeg, hogy az információ bárhol, bármikor (24 órában) elérhető legyen a könyvtári honlapokon keresztül, aminek fenntartása frissítése könyvtári feladat.

Digitalizálás

A szabad tartalom hozzáférés, illetve az egyedi, értékes dokumentumok használhatóvá tételének alapja a digitalizálás, amely a könyvtárak kiemelt feladatává válik. A könyvtáros ismeri legjobban az igényeket, a dokumentumok fizikai állapotát és egyediségét, tehát ő tud leginkább javaslatot tenni arra, hogy mit érdemes digitalizálni a gyűjteményéből.

Az Országos Digitalizálási Stratégia ráadásul nemcsak a nemzeti könyvtár dokumentumainak digitalizálását jelenti, hanem bármely más könyvtárét is. Gyűjteményeink jellegénél fogva úgy vélem sok feladat vár ránk ezen a téren.

Könyvtári feladat a régmúlt korok ritkaságainak digitalizálásán kívül az újonnan keletkező e-dokumentumok kezelése is, a szerzői jogi kérdések tisztázásától, a kötelespéldány szolgáltatáson át, a repozitóriumokban való elhelyezésig.

Az e-dokumentum dömpingben a hagyományos dokumentumok beszerezése mellett, egyre gyakoribb a tartalom hozzáférésének vásárlása, licenszelése, amire fel kell készülnie a könyvtáraknak.

Technológia

A gyorsan fejlődő technikai eszközök megjelenése kihívást jelent a könyvtáraknak, hiszen nehéz lépést tartani az új eszközök, szoftverek követésével, beszerzésével. Fel kell tenni a kérdést, szükség van-e tucatnyi asztali-PC cserélére, amikor sokan már nem igénylik a könyvtárakban a számítógépeket, sokkal inkább saját mobil eszközeiket használva dolgoznak.

Arra törekedjünk inkább, hogy szolgáltatásainkat tegyük elérhetővé mobil eszközökön is és használjuk ki, fordítsuk javunkra az újabbnál újabb technológiákat.

Oktatási szerep

A digitális írástudatlanság a mindennapi életet akadályozhatja és a társadalmi szakadékot mélyítheti. Felszámolásában az oktatási intézmények könyvtárainak is fontos szerep juthat. A felsőoktatási könyvtárakban nem elsősorban csoportos foglalkozások tartására kell gondolni, hanem olyan egyéni informális „tréning”-ekre, ami tekintettel van a felhasználók eltérő készségeire. A könyvtáros megmutatja, milyen források léteznek, azokat hogyan lehet használni, hogyan kell egy információt megtalálni. Leginkább könyvtári környezetben nyílhat mód, egyéni feladatok megoldása közben a hallgatók gondolkodásmódjának alakítására, az eligazodás, az információk értelmezési és értékelési képességének kialakítására.

A felsőoktatási könyvtárakban az alapkészségek elsajátításának segítésén túl meg kell teremteni az e-learning feltételeit, de szerepe lehet a könyvtárosoknak a tanulással összefüggő tananyagok összeállításában, módszertani segédletek készítésében is.

Közösségi tér

A könyvtárak – és nem csak a közkönyvtárak – egyre inkább közösségi térré válnak. Egyházi könyvtáraink is nyitnak a világ felé. Míg a régi értékeket felvonultató gyűjtemények mintegy múzeumként fogadják a látogatókat, a felsőoktatási bibliotékák olyan kultúraközvetítő helyszínek, ahol könyvbemutatók, előadások kiállítások keretében ismertetik meg az érdeklődőket teológiai, felekezeti, történeti, kultúrtörténeti stb. témákkal. Jó példa erre a „Múzeumok éjszakája” sikeres rendezvénye, vagy azok a település civil szervezetivel együtt lebonyolított programok, amelyek során a széles közönség bepillan-

tást kaphat életünkbe.

Kutatástámogatás

Az egyetemi könyvtárak egyre fontosabb feladata a tudomány, a kutatási folyamat támogatása. Az MTMT adatainak kezelésén túl a könyvtárosok érdemi segítséget tudnak adni a kutatóknak a tudományos információ beszerzésében, értékelések készítésében, publikációs stratégia kidolgozásában, publikációik közzétételében, közöttük az open access publikálás népszerűsítésében.

A könyvtárak elsőrendű feladata, hogy az intézményeikben keletkezett tudományos eredményeket is láthatóvá tegyék, repozitóriumokat működtessenek, részt kapjanak az intézményi kiadványok menedzselésében.

És a könyvtárosok?

Mindezek a kihívások először riadalmat váltottak ki a könyvtárosokból, sokan temették hivatásunkat. Mára azonban az egyházi könyvtárak háza táján is elkezdődött a szemléletváltás, az új kor kihívásainak való megfelelés. A ma már önálló szaktudománnyá vált könyvtár- és információtudomány állandó fejlődést kíván a munkatársaktól. Alapvető kompetencia a magas szintű szaktudás, az információs technológia, a kommunikáció, a szellemi tulajdon kezelésének ismerete, a pedagógiai érzék, de ezek mellett elengedhetetlen az alkalmazkodó, az együttműködési és megújulási készség is. Fenntartóink is elfogadják, hogy nem elég teológusnak lenni ahhoz, hogy 21. századi korszerű egyházi felsőoktatási könyvtárat tartson fenn egy intézmény, amely meg kell, hogy feleljen az átalakulóban lévő felsőoktatási és tudományos kutatási követelményeknek is.

A könyvtáraink elemi érdeke, hogy működésünkkel járuljanak hozzá az átfogó intézményi célok megvalósulásához (sikeres akkreditáció, kutatói szám, elnyert ösztöndíj, publikáció számának emelkedése) és ebben nyújtott szerepünket tudatosítsuk az intézmény dolgozóiban, hiszen sokan nem ismerik pontosan azt a sokrétű tevékenységet, amelyet az egyházi felsőoktatási könyvtárosok végeznek.

Kührner Éva
Szent Atanáz Görög Katolikus Hittudományi Főiskola Könyvtára

Felhasznált irodalom:

• 2015. évi CCVII. tv. a Nemzeti Kulturális Alapról szóló 1993. évi XXIII. törvény és a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény módosításáról
• Dippold Péter: Trendek az európai könyvtárügyben, Könyvtári Figyelő 2014. 60 évf. 1. sz. 71-77.
• Nagy Zsuzsanna: Könyvtár határok nélkül? A tudományos könyvtárak elmosódó határai TMT, 2012. 59. évf. 5. sz. 186-191.
• Szerafinné Szabolcsi Ágnes: Az információszerzési szokások változásai az Y és a Z generáció körében. 7. Báthory-Brassai Konferencia, 2016. május 19-20. Budapest,Óbudai Egyetem

ÚJDONSÁG

Cziglányi Zsolt

Az Ószövetség története

Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskola, Pécs, 2016.

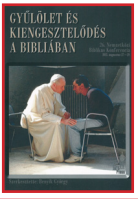

Benyik György (szerk.)

Gyűlölet és kiengesztelődés a Bibliában : 26. Szegedi Nemzetközi Bibikus Konferencia : 2015. augusztus 27-29.

JATEPress, Szeged, 2016.

NYÍLT HOZZÁFÉRÉS A HUMÁNTUDOMÁNYOKBAN

BESZÁMOLÓ A BETH ÉVES KÖZGYŰLÉSÉRŐL ÉS KONFERENCIÁJÁRÓL

Helsinki, 2016.09.03-07.

A teológiai könyvtárak európai egyesülete közgyűlésének és éves konferenciájának idén a Helsinki Egyetemi Könyvtár 2012-ben épült díjnyertes központi épülete adott otthont. Vesa Oiva vezető tervező olyan könyvtárépületet hozott létre, amely anyag és színvilág tekintetében kívülről szerényen illeszkedik a környező belvárosi épületek közé, egy-egy dinamikus vonalvezetés a bejáratok körül azonban izgalmassá és hívogatóvá teszi. A természetes fény nagy darabokat harap ki az épületből, három irányból is behatol több emelet födémét is áttörve nappal – az épület mélyén elhelyezkedő munkaállomásokat is természetes fény öleli körül, ám ugyanez este fordítva érvényesül, az épület szórja, ragyogtatja a fényt magából. Különleges lüktetést eredményez ez a napfényes és a sötét napszakok váltakozásával, amelyet nem lehet nem szimbolikusan is magunkhoz venni: a tudást megsokszorozó egyetemi épületek korpuszának eleven szíveként dobog a könyvtár.

A 2016-os BETH konferencia témája az Open Access: a tudományos kutatási eredményekhez való nyílt hozzáférést szorgalmazó mozgalom eredményeit és megoldatlan érdekkonfliktusait mutatták be az előadások.

Az egyre növekvő folyóirat-előfizetési díjak miatt nehezen hozzáférhető szakirodalom bennünket is a nyílt hozzáférés feltétlen híveivé tesz. Az az átalakulás, amely a tudományos publikálás piacán zajlik, számunkra is hasznos eredményeket hoz, ugyanakkor nem kerülhetjük el könyvtáraink szerepének és funkcióinak változását sem ebben az átalakulási folyamatban, pl. könyvtáraink az intézményben megvédett PhD disszertációikat már most szabadon hozzáférhetővé teszik, vagyis online publikálási tevékenységet folytatnak. Alapvető kérdés, hogy kényszerűségből és az előírt mértékben szenvedjük-e el a változásokat, vagy olyan lehetőségeket látunk az átalakulásban, amellyel saját és/vagy a szolgált közösség jövőjét is megteremthetjük.

A humán- és társadalomtudományok területén vannak a leghosszabb embargók, itt telik el a legtöbb idő a publikációk megjelenése és szabadon hozzáférhetővé tétele között, sőt ezen a területen a legkevesebb a nyílt hozzáférésű folyóirat, ezért a teológiában és a vallástudományokban csak lassabban fognak megjelenni a mozgalom jótékony hatásai. Ami még rosszabb, a nyílt hozzáférésre való áttérés átmeneti idejében még az is megtörténhet, hogy rövidtávon éppen ez a terület lesz kénytelen újabb veszteségekkel számolni, Tom Phillips amerikai előadó elemzése szerint ugyanis a nagyobb kiadók az SMT folyóiratoknak előírt rövidebb embargó miatt bevételkiesésüket a humán- és társadalomtudományi folyóiratárak növelésével fogják mérsékelni.

A finn Mikael Laakso, aki a nyílt hozzáférés mérése témában doktorált (https://helda.helsinki.fi/handle/10138/45238), bevezető előadásában ismertette a tudományos eredmények disszeminációjának e pillanatban megragadható helyzetét és mindazokat a szervezeteket, célkitűzéseket és programokat, amelyeket a döntéshozók, kutatásfinanszírozók létrehoztak a nyílt hozzáférés érdekében (pl. OpenAIRE, Pasteur4OA, FOSTER), néhány EU tagállamot külön górcső alá véve. A versenyképességi tanács 2016. májusi ülésén az EU tagországok egyetértettek abban, hogy 2020-ra minden közpénzből finanszírozott kutatási eredményt tartalmazó folyóiratcikknek szabadon elérhetőnek kell lennie.

Ezzel egybehangzóan több európai állam alakította át úgy egyetemi előmeneteli és intézményi minősítési rendszerét, hogy abban a nyílt hozzáférésű publikációk számítsanak az elismerés és értékelés alapjául. De nemcsak előírásként jelenik meg ez, hanem források átcsoportosításával támogatják a szerzőket a kutatásfinanszírozók

és a kutatási intézmények a nyílt hozzáférésű publikálás „arany útján” (szerzői díjak szubvenciójával), a kiadókkal való szerződések újratárgyalására az egyetemek közös érdekképviseletet állítanak fel (a holland VSNU gyakorlata), és évről évre konkrét számokban megfogalmazott célok elérésével igyekeznek a nyílt hozzáférésű publikálásra való áttérést megvalósítani. Teszik ezt azért is, hogy a hibrid folyóiratok kiadói ne fizettethessenek kétszeresen is a kutatóintézetekkel, egyetemekkel (egyszer a folyóirat előfizetéséért, másodszor egy-egy saját szerző cikkének szabadon elérhetővé tételéért), egyetlen szerződésben alkudnak meg a kedvezményes előfizetésről és a publikálási díj jelentős mérsékléséről az intézmények (Springer, Elsevier).

A tudományos publikálás piacán a nyílt hozzáféréssel megváltozott, hogy ki a díjfizető: felhasználó helyett a szerző, létrehozó. Átjárhatóbbak lettek más szerephatárok is. A könyvtár előfizető fogyasztóból, tartalomszolgáltatóból maga is tartalom előállító is lett, sőt sok helyen kiadóként is működik. A nyílt hozzáférés a lektorálási folyamatot is nyílttá tette, sőt egyes területeken még prepublikációs fázisban nyilvánossá tette a kutatási adatokat. Miután nyílt hozzáférésű folyóiratoknak is sikerült számottevő impakt faktort elérni, a hagyományos előfizetéses folyóiratok körül kialakult „presztízs” sem olyan elvont, utánozhatatlan hozzáadott érték már.

▲ Tea for Two szobor (csorog a víz a kancsóból)

▲ Az automata könyvvisszavételhez tartozó futószalag tematikusan leválogatja a különböző raktárakba
▼ helyresorolandó könyveket.

▲ Csoportos tanulásra elkülönített olvasószobák egyike

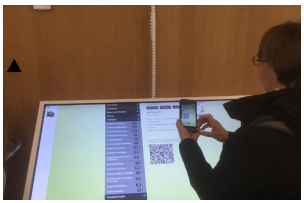

▲ E-könyv terminál

A könyvtáraknak létfontosságú, hogy ezekben az átalakulásokban megkerülhetetlen partnerként részt vegyenek. A konferencián több bevált gyakorlatot is bemutattak az előadók, ebből hármat szeretnék kiemelni.

A Knowledge Unlatched (www.knowledgeunlatched.org; szó szerint „kinyitott tudás”) olyan könyvtári összefogás, amely humán- és társadalomtudományi témájú monográfiák nyílt hozzáférésűvé tételére jött létre a kiadókkal kötött megállapodások keretében a következő modell szerint: a kiadók nemcsak a kötetek kereskedelmi árát állapítják meg címlistáikban, hanem előállításuk árát is megküldik a programhoz csatlakozott könyvtárak számára. A könyvtárak anyagi „ígéretet” tesznek a könyv megvásárlására, ha jónak látják, a fizetendő ár pedig annak függvénye lesz, hogy hány könyvtár igényelte a monográfiát. Ha a kritikus minimális 200 könyvtár gyarapítani akarja a kötetet, akkor a gyarapításra szánt összeggel a kötet szabadon hozzáférhetővé tételét is megváltják, és megjelenése pillanatában a kötet PDF-ben mindenki számára elérhető lesz. Az összefogásnak több haszna is van a könyvtárak számára, elsősorban anyagilag éri meg listaárnál olcsóbban hozzájutni szakkönyvekhez, az összefogás „melléktermé-ke” pedig maga a nyílt hozzáférés. Egy 10.000$ előállítású, megrendelésekkel „megváltott” kötet 250 könyvtár számára könyvtáranként 40$-ba kerül, 500 könyvtár szá-

mára már csak 20$, 750 könyvtár számára pedig 13,33$.

Felmerülhet a kérdés, lesz-e használója a már szabadon elérhető monográfiának, és a válasz igen, mégpedig azért, mert a nyílt hozzáférés egyik legnagyobb előnye a publikáció sokkal nagyobb láthatósága és ebből következően használata. Ez olyannyira igaz, hogy egy-egy kötet kiadásának mérlegelésénél a kiadók számára sokat nyom a latban az, hogy világszerte hányan töltötték már le a szabadon hozzáférhető PDF-et, mert ennél valódibb piackutatást a kiadó sem tud készíteni. Magyarországról a Közép-európai Egyetem könyvtára tagja a programnak.

Az Open Library of Humanities (https://www.openlibhums.org/) szintén könyvtárak fentebb ismertetett anyagi összefogásán alapul. Mivel a nyílt hozzáférés „szerző fizet" modellje a humántudományokban megvalósíthatatlan a terület alulfinanszírozott volta miatt, a könyvtárak publikációs platformot kínálnak újonnan alapítandó vagy a nyílt hozzáférésre áttérni szándékozó folyóiratok részére. Teológiai szakfolyóiratukba kéziratokat várnak.

A könyvtárakat érintő változásokat proaktív módon éli meg és használja az egyetem javára a University College London könyvtára. Kiadót és szerzői jogi tanácsadó irodát is működtetnek azért, hogy az egyetem kutatói eredményeinek disszeminációját a legteljesebb mértékben maximalizálni tudják. 2015-ben alapított kiadójuk az első kizárólag nyílt hozzáférésű kiadványokat megjelentető kiadó az Egyesült Királyságban. Tapasztalataik szerint (angol nyelven legalábbis) a nyílt hozzáférésű elektronikus kiadás nem versenytársa, hanem szimbiotikus elősegítője az igény szerinti papíralapú kiadásnak. A könyvtárnak sikerült központi helyet elfoglalnia az egyetemvezetés, az oktatók, a diákok kapcsolati és igényrendszerében, és így ezt az első kézből szerzett tudást hasznosítja stratégiai működése során. Kezeli például azt a pénzalapot, amelyet az egyetem arra szánt, hogy kutatóinak nyílt hozzáférésű publikálását támogassa, és azt a 2017-18-ban megépítendő tanulmányi központot is, amely 7/24 órás nyitvatartással működik majd, és kizárólag elektronikus tananyagot és szakirodalmat fog szolgáltatni.

A képet készítette: Mika Huisman

A képet készítette: Mika Huisman

A képet készítette: Mika Huisman

A konferencia résztvevői összegyűjtötték mindazokat a szabadon elérhető forrásokat, amelyeket a napi tájékoztatási feladatokban használni szoktak, ezek a BETH honlapján a következő linken érhetőek el: https://theo.kuleuven.be/apps/press/beth/links/open-access-links-from-our-members/

A jövő évi BETH konferencia helyszíne Zágráb, témája a digitális gyűjteményeink összekapcsolása lesz.

Bálint Ágnes
Tiszántúli Református Egyházkerület Nagykönyvtára és Teológiai Szakkönyvtára

KITEKINTŐ

EGYHÁZI INTÉZMÉNYEK AZ EISZ NEMZETI PROGRAMBAN

Az Elektronikus Információszolgáltatás Nemzeti Program (EISZ) két fő stratégiai célja a tudományos tartalomszolgáltatást és a közművelődési feladatok ellátását segítő elektronikus tartalmak biztosítása a hazai közintézmények és egyházi intézmények számára. A 2001-ben indított programot 2012-ben rendelték a Magyar Tudományos Akadémia felügyelete alá; az Akadémia elnöke az MTA Könyvtár és Információs Központot jelölte ki a program működtetésére. Az EISZ Titkárság 2015 óta önálló osztályként működik a könyvtáron belül.

Az EISZ intézményi körébe felsőoktatási intézmények, közkönyvtárak, kutatóintézetek, szakkönyvtárak, levéltárak, múzeumok, egészségügyi intézmények és államigazgatási intézmények tartoznak; összesen mintegy 170 intézmény.[a)] Az egyes adatbázisok beszerzését az EISZ intézi a tagkönyvtárak számára. Ezzel egyrészt kedvezményes (konzorciumi) áron lehet a tartalmakat előfizetni, másrészt az EISZ Titkárság átvállalja az előfizető intézményektől az ügyintézéssel és közbeszerzéssel járó adminisztratív feladatokat. Harmadrészt bizonyos adatbázisok előfizetése állami támogatásnak köszönhetően kedvezményes vagy ingyenes az EISZ-körhöz tartozó intézmények számára.

Az EISZ Titkárság minden év első felében gyűjti össze a következő évre vonatkozó előfizetési igényeket, és szeptemberben küldi meg az intézmények számára az előfizetési díjakat is tartalmazó megrendelő nyilatkozatot. Ez utóbbi aláírása jelent kötelezettségvállalást a megrendelt adatbázisok következő évi előfizetésére. Az egyes adatbázisokra vonatkozó állami támogatás mértékéről a huszonnégy tagból álló EISZ Programtanács dönt.[b)]

Az EISZ-hez bármelyik hazai vagy határon túli magyar egyházi vagy közintézmény csatlakozhat. A csatlakozásnak feltétele a fix intézményi IP-cím megléte és az intézmény alapító okiratának (vagy azzal egyenértékű dokumentumnak), a csatlakozási szándéknyilatkozatnak és az EISZ adategyeztető nyilatkozatnak megküldése az eisz@konyvtar.mta.hu címre.[c)] A csatlakozásnak 2016-ban nincs külön díja, 2017-től rendszerhasználati díj kerül bevezetésre (előreláthatóan 5000,– forint évente). Ezt a díjat azoknak az intézményeknek is ki kell fizetniük, amelyek kizárólag ingyenes tartalmakat igényelnek.

2016-ban 26 adatbázis előfizetését intézte az EISZ Titkárság. Ebből két magyar tartalom – az Arcanum Digitális Tudománytár (ADT) és az Akadémiai Kiadó (AK) Szótárcsomagja – 100%-os állami támogatásnak köszönhetően ingyenesen hozzáférhető az EISZ-tagintézmények számára. Az EISZ Titkárság nyitott az adatbázis-kínálat bővítésére, legalább négy előfizető intézmény esetén vállalja az új tartalmak beszerzésével járó ügyintézését. Így szeretnénk 2017-től az ATLA/s és a Peeters Journals online tartalmakat szolgáltatni.

A jelenlegi kínálatból az Arcanum Digitális Tudománytár magyar kiadású periodikák és kézikönyvek digitális változatát tartalmazza. Mintegy 9 millió oldalnyi állományában elérhető több napilap és folyóirat közt a Magyar Sion (1863–1904), a Religio (1841–1930), a Sárospataki Református Lapok (1882–1948) és több teológiai-egyháztörténeti folyóirat teljes szövege.[d)]

Az Akadémiai Kiadó Szótárcsomagja angol, német, francia, holland, olasz és spanyol szótárak mellett egynyelvű szótárakat is tartalmaz.

Ezek között megtalálható A magyar helyesírás szabályai legújabb, 12. kiadása, az Idegen szavak és kifejezések szótára és a Magyar értelmező kéziszótár is.[e)]

A JSTOR adatbázis zömmel angol nyelvű folyóiratok archív tartalmához biztosít teljes szövegű hozzáférést. A címeket tematikusan rendezve lehet folyóiratcsomagokra előfizetni. Egyházi intézmények számára a Religion & Theology, a Hebrew Journals, a Jewish Studies lehet kiemelten érdekes.[f)] Az ADT-től és az AK Szótárcsomagjától eltérően a JSTOR hozzáférése kizárólag intézményi előfizetési díj vállalásával teljesíthető.

2016 júliusában 27 egyházi intézmény tartozott az EISZ-körhöz. Bízunk benne, hogy tagintézményeink hasznosnak találják a napi munkában az EISZ-en keresztül hozzáférhető online tartalmak nyújtotta segítséget.

Lencsés Ákos
MTA-KIK EISZ titkárság

Megjegyzések, hivatkozások:

a) Az intézmények listáját ld. http://eisz.mtak.hu/images/PT_dok/nyilvanos/kategrik-intzmnyi-lista.pdf. [Utolsó elérés: 2016. július 21.]

b) Programtanács tagjait ld. http://eisz.mtak.hu/index.php/hu/programtanacs.html. A 2017/18-ra vonatkozó támogatási intenzitást ld. http://eisz.mtak.hu/images/PT_dok/nyilvanos/elfogadott_beszerzesi_terv_17-18-final.pdf. [Utolsó elérés: 2016. július 21.]

c) A szükséges dokumentumokat ld. http://eisz.mtak.hu/index.php/hu/informaciok.html#dokumentumok. [Utolsó elérés: 2016. július 21.]

d) A teljes címlistát ld. http://adtplus.arcanum.hu. [Utolsó elérés: 2016. július 21.]

e) Részletes ismertető: http://akkrt.hu/info/szotarszolgaltatas_intezmenyi_elofizetok_szamara. [Utolsó elérés: 2016. július 21.]

f) Az egyes csomagok címlistáját ld. http://about.jstor.org/journals. [Utolsó elérés: 2016. július 21.]

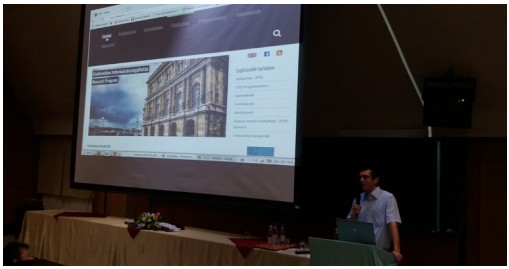

ÖRÖKZÖLD

A színek szerepe és jelentősége a könyvben és a könyvön. A könyv mértani jellegű, lapos, hasábalakú test. Felépülését tekintve jelek útján szellemi jelentéseket hordozó sík lapok összességéből áll. Mind külső, anyagi mivoltában, mind belső, szellemi valóságában egységes tárgy. Külső egysége a kötöttségben, zártságban és tömörszerűségben, a belső pedig az alkotó elemein, lapjain hordozott szellemi tartalomfolyamatos végigömlése útján nyilvánul meg. A könyv térbeli valósága magán hordja mind az anyagszerűségnek, mind a célszerű kialakítottságnak a bélyegét. Hogyan függ össze a könyvet létezésében meghatározó, valamint sajátos kialakítását is döntően megszabó szellemiség a könyv tapasztalati valóságával? Külsőleg a könyv zárt felépítettségű tárgy; belsőleg azonban a szó szoros értelmében is

nyitott természetű. Folyamatosan ömlő részelemei: a lapok szétnyílnak, feltárulnak az olvasó előtt. E feltárulásra annál is inkább szükség van, mert különben a könyv tisztán szellemi jelentésegysége nem volna átélhető. A könyv lényege, lelke mindig valami jelentéstartalom. E tartalmat az alkotórészeken: a síklapokon alkalmazott jelek tolmácsolják. A könyv eszszenciális tapasztalati valósága a benne adott jelekben áll. A jeleken kívül a könyv egésze is, minden része is csak a hordozásra szolgál. A hordozó és a hordozott: vagyis a könyv anyagi-tapasztalati valósága és a jelrendszer közti összefüggés alapjában véve optikai természetű. A könyv tehát olyan tapasztalati valóság és kulturális alkotás, amely hordozó közegből és hordozott jelekből áll s összevonatkozásuk látásos átélése útján valamely zárt szellemi jelentésrendszert ragadhatunk meg. Igen sok probléma merül fel a könyvfogalommal kapcsolatban. Ezek részben lélektani és esztétikai, részben pedig könyvtudományi vonatkozásúak. Tanulmányunk keretében az optikai természetű kérdések tárgyalására szorítkozunk. A színnek is, továbbá a megvilágítási (világosságkülönbségi) tényezőknek is alapvető jelentőségű szerepük van a könyvben a jelzés és jelhordozás terén. A következőkben a színek elemi szerepét és jelentőségét vizsgáljuk a könyvben és a könyvön. Valamely síkon, vagy megközelítően síknak tekinthető felületen háromféleképpen helyezhetők el látási úton jól felfogható jelek:

1. egynemű felületeken eszközölt bemélyedések; 2. a jelek kidomborítása; 3. végül a sík egynemű színének, fényének, megvilágításának megváltoztatása útján. Így homorú, domború és sík jelek állnak elő. Érzékiségünk számára utóbbi a legmegfelelőbb jelközlési, prezentálási mód, történjék bár írás, festés, rajzolás, fényképezés vagy vetítés útján. A felülethiányon vagy felületmegszakadáson alapuló jelkifejezés plasztikus mivoltán át fejt ki optikus és igen erős taktilikus hatást. Bármiféle jelek síkfelületi közlésére és kifejezésére nyilván az elütő szín és az élesebb fény alkalmazása felel meg leginkább. Természetesen a jeleket hordozó síkfelület színéhez hasonló színű jeleket is alkalmazhatunk, ez esetben azonban színezeti és megvilágítási különbségeknek kell fennállaniok. A főkövetelmény abban áll, hogy a hordozó: a megjelenítés alapjául szolgáló felület és a jel élesen elüssön egymástól: tehát a jel könnyen megragadható legyen. Ez abban az esetben valósul meg leginkább, amikor a jelek és a körülvevő és a jeleket mintegy hordozó felület közt nagy szín- és megvilágítási-erősségi különbség érvényesül.

A kérdés mélyébe tekintve megállapítható: egészen mások az érzéki felfogás merőben lélektani és az elemi művészi átélés követelményei. A könnyű és szabatos felfoghatóság maximális szín- és fényteltségi különbséget kíván. Viszont a művészi jellegű mozzanatok – bár nem zárják ki az ellentétes elemeket – az összehangolás irányában hatnak. Ezért az inkább csak színteltségileg különböző tarka jelek és jelhordozó felületek szépek és kellemesek, de lélektanilag jelzési célra nem megfelelőek. Jelhordozásra a legvilágosabb fény telitett szín: a fehér, jelzésre pedig a tarka, de még jobban a merő megvilágításos szürke színek, legjobban pedig a leggyengébb fénytelítettségű s a megvilágítás hiányát kifejező feketék felelnek meg. Fehér és tarka szín együttese részben érzéki szenzáció, részben művészi hatás kiváltására használható. Ilyen színkombinációnál sok zavaró mozzanat merül fel. Így pl. a fehér alapon alkalmazott tarka, különösen a kevésbé telített színek sápadt, elmosódó és a környező fehérbe olvadó jelleget mutatnak. Színcsengésük a fehéren nyilván csökken és szétfolyik. Sötét, illetve fekete alapon ez a színérvényesülési tünemény pozitív jellegű lesz; teltebb, határozottabb csengést nyernek. Jelközlésre a tarka színek mind érzéki tartalmuk, mind összeolvadó természetük miatt kevésbé alkalmasak.

Bizonyos határok közt mégis felhasználhatók. E határt feketével való telítődésük szabja meg. A sík felületen prezentált jelek és jegyek felfoghatósága éles és szabatos megkülönböztetést kíván. Ennek a kívánalomnak csak a fehér és fekete felel meg. A legvilágosabb fehér és a legsötétebb fekete világossági különbségét 1 : 100 fejezi ki. A legerősebb világossági kontraszt e két szín közt áll fenn. Akár a fehér és a telített és telítetlen tarka színek, valamint szürke árnyalatok; akár a legsötétebb fekete és a többi világosabb szürke és tarka árnyalatok különbsége jóval kisebb ennél. A maximális világosság-különbség folytán ez a két szín a legalkalmasabb jelzésre és jelhordozásra. Vájjon jelhordozásra a fehér, jel céljára pedig a fekete szín a legmegfelelőbb? Fekete felületeken is lehet fehér, illetőleg világos jeleket alkalmaznunk, de ezek összeszűkülő, beolvadó, felszívódó jellegűek lesznek. Mint színnek: a fehérnek is, a feketének is megvan az önmagában való érzelmi, hangulati és esztétikai jelentősége. Optikai valóságukban két olyan szélső, ellentétes, de egymást mégis kiegészítő minőséget képviselnek, melyet a hangsorhoz hasonlítható szürke fokozatok kötnek össze. Merőben mint színt szemlélve, semmi nincs bennük. A fehér teljes nyíltság, kitöltetlenség; valami, ami bármiféle színt befogadhat, tehát csupa lehetőség. Ezzel szemben a fekete csupa kitöltöttség, le- és bezártság. Minden szín és fény lehetőségének a kioltottságát fejezi ki. A fehér hangulata friss, hívó és csengéselőtti; a feketéé befejezett, mozdulatlan, hallgató és gyászos. A fehérnél mindig valami előtt, a feketénél már minden szín-és fénylehetőség után vagyunk. E két szín ellentétességén át is nagyszerűen egybevág, önmagában bármelyik is mind optikai, mind életjelképi és esztétikai érzelmi tekintetben valamiképpen mindig semmi, összekapcsolva azonban mindig valamit jelenítenek meg: mindennél jobban kifejezhetik összehangolódó ellentétességük eszközével a dolgok megjelenési szerkezetét és alkatát. A fehéren megjelenő fekete teljes elhatárolódást, merő kiemelkedést fejez ki. Ezért különösen jelentéstolmácsoló optikus jelek céljára minden más színminőségnél megfelelőbb ennek a két ellentétességén át is egymást feltételező színnek komoly, tárgyilagos, tartózkodóan egy jelentésű és merőben csak jelölő együttese. Fejtegetésünk eredményeként a következőket szűrhetjük le: A könyvet testi mivoltában felépítő részelemek, a lapok és az általuk hordozott „megjelenített" jelek színlehetőségei – bár választásunk és kialakításunk önkénye szerint akármilyen színű lehet a lap is, és a jel: a betű is – rendkívül szoros meghatározottságúak. A könyvi mivolt és a célszerűségből, lélektani követelményekből fejlő belső könyvszerűség folytán a könyv belsejében szinte korlátlan uralom illeti meg a fehér és a fekete színt. Ezért a könyv fehér lapjain fekete jelek, jegyek útján hordozza, őrzi és tárja felénk jelentéstartalmát. A fehéren és a feketén kívül természetesen egyéb színeknek, különösen a telített, pozitív hatású tarka színeknek is juthat szerep a könyv lapjain, annak belső világában. Ez a szerep azonban csak igen szűk keretek közt mozoghat: vagy a díszítés, vagy a figyelemfelkeltés céljára szolgál. Tarka szín semmiképpen sem illik a könyvbe: a fehér és fekete nyugodt összhangú, érzelemtől mentes birodalmába. A tarka és a szürke színeket ki kell zárni a könyv belsejéből. De ez a kizárás nem száműzetést jelent. Hiszen megvan az autark birodalmuk: szabadon csendülhetnek, ömölhetnek el a könyv külső köntösén, művészi valóságán.

Forrás: Varga Sándor Frigyes: A színek szerepe és jelentősége a könyvben és a könyvön in Magyar Könyvszemle 63 (1939/4) 463-466.

KIÁLLÍTÁS ÉS KATALÓGUSAJÁNLÓ

Szent Márton emlékezete. Két kiállítás a Pannonhalmi Főapátság teremkönyvtárában. 2016. április 14. – 2016. november 11. Ernst-kódex (OSZK Cod.Lat. 431.) O beatum virum… (16-19. századi Szent Márton – témájú könyvek a Főkönyvtár gyűjteményében) – kiállítástervezés és szervezés Ásványi Ilona, szöveg: Madas Edit, Ásványi Ilona, fotók: Horváth Tamás, Nagy Balázs, Pannonhalma, Pannonhalmi Főapátság, 2016.

A negyedik században élt Szent Márton születésének 1700. évfordulóját ünnepeljük 2016-ban. A római katonából lett hitvalló, szerzetes, apostol-püspök, szent, a középkor legkedveltebb szentjei közé tartozott. Nagy Szent Gergely pápának Szent Benedek életéről írt könyvéből tudjuk, hogy Mártont Szent Benedek is nagyra értékelte, a Cassinó hegyén épített templomban külön oltárt, illetve kápolnát állított tiszteletére.

Szent Benedek szerzeteseinek letelepedését hazánkban a 10. század végén a prágai Szent Adalbert püspöknek köszönhetjük, aki a csehektől elüldözött bencéseket Magyarországra küldte, valamint Géza fejedelemnek, aki nemcsak befogadta őket, hanem Pannónia Szent Hegyén templomot és kolostor is épített nekik. Szent Benedek és így a bencések Szent Márton tisztelete mellett bizonyára ennek is szerepe volt abban, hogy a pannonhalmi templom védőszentje Szent Márton lett.

Szent Benedek előírja a Regulában, hogy a szerzetesek az évnek és a napnak egy részét olvasással töltsék, ezért monostor és könyvtár összefügg. A pannonhalmi Főapátsági Könyvtár – ha a „magyar történelem zivataros századaiban” nem is működött folyamatosan, és a középkori anyaga is megsemmisült – Magyarország legrégebbi könyvtára. A pannonhalmi könyvállományról csak a bencések letelepedése után majd száz évvel későbbi adatunk van, a Szent László kori összeírólevélen fellelhető könyvjegyzék, az első magyarországi könyvkatalógus. A felsorolásban jól olvasható a következő tétel: Vita sancti Martini, vagyis Sulpicius Severus Szent Márton életrajzának egy példányát birtokolta 1090 körül a pannonhalmi könyvtár.

Szent Márton-évében mi is lehetne méltóbb emlékezés Mártonra, mint az, hogy a Főapátsági Könyvtár díszes teremkönyvtárában bemutatjuk a 12. század végén keletkezett, ma az Országos Széchényi Könyvtárban őrzött Ernst-kódexet, mely más művek mellett Sulpicius Severus és Tours-i Szent Gergely Szent Mártonról szóló írásait tartalmazza, és kiállítjuk a könyvtár gyűjteményében őrzött, Szent Mártonnal kapcsolatos kéziratokat és nyomtatványokat.

Ásványi Ilona
Főapátsági Könyvtár

A kiadvány változatlan formában és tartalommal szabadon terjeszthető, felhasználható, nyomtatható, sokszorosítható és korlátozás nélkül közzétehető!

Lezárva: 2016. október 1.
Felelős kiadó: az Egyházi Könyvtárak Egyesülése elnöke
Kiadó: Egyházi Könyvtárak Egyesülése
Felelős szerkesztő: Török Beáta Tördelte: Tegzes Béla
Az Egyesülés székhelye: 1092 Budapest, Ráday utca 28.
A szerkesztőség címe: 1052 Budapest, Piarista köz 1.
E-mail: biblio@sapientia.hu Telefon: 1-486-4421
Nyomtatott kiadás: ISSN 2064-9290
Online kiadás: ISSN 2416-0229